

Включає придбання необхідної кількості контейнерів, відповідно до обраної організаторами технологічної схеми роздільного збирання побутових відходів (облаштування майданчиків на два, три, чотири або п'ять контейнерів) та спеціально обладнаних транспортних засобів для перевезення побутових відходів.

3. Розробка та впровадження плану інформування населення про мету та задачі роздільного збирання побутових відходів.

Включає тиражування та розповсюдження інформаційних матеріалів для мешканців; методичних посібників для адміністративно-педагогічного складу дошкільних навчальних закладів та шкіл, робітників сфери житлово-комунального господарства; спеціалізованої літератури для дітей старших груп дошкільних навчальних закладів та молодших класів шкіл, тощо. Передбачає широке висвітлення усіх етапів проведеної роботи у засобах масової інформації.

4. Супроводження проектів з роздільного збирання побутових відходів.

Проведення агітаційної роботи щодо безпечного у санітарно-епідемічному та екологічному відношеннях управління побутовими відходами та необхідності свідомої активної участі усіх верств населення у впровадженні роздільного збирання ресурсно-цінних компонентів побутових відходів.

Сьогодні екологічному вихованню за даним напрямком приділяють увагу, найчастіше громадські організації та деякі організатори проектів із роздільного збирання побутових відходів. Необхідно зважити на те, що інформування мешканців та, особливо, дітей це найважливіший етап у комплексі заходів зі зниження негативного впливу побутових відходів на навколишнє природне середовище.

По-перше, така робота дозволяє формувати у дітей нове, екологічно-орієнтоване світосприйняття, а по-друге, діти на власному прикладі сприяють зміні поглядів дорослих на екологічні та соціальні проблеми, які пов'язані із організацією роздільного збирання побутових відходів.

Супроводження проектів роздільного збирання побутових відходів має передбачати:

- постійне інформування мешканців про перебіг реалізації проекту;
- організацію зворотного зв'язку шляхом проведення опитування громадської думки з метою проведення аналізу проблем та зауважень мешканців та вжиття відповідних заходів для їх усунення або вирішення;
- організацію роботи з екологічного виховання щодо безпечного у санітарно-епідемічному та екологічному відношеннях управління побутовими відходами навчальних закладах.

Для цього рекомендовано розробити (можна і для конкретного населеного пункту) методичні матеріали та посібники з екологічного та гігієнічного виховання, які у доступній формі продемонструють важливість і, головне, можливості та шляхи вирішення визначених проблем. Робота щодо безпечного у санітарно-епідемічному та екологічному відношеннях управління побутових відходів обов'язково має проводитися у місцях, які масово відвідують мешканці населеного пункту – парки культури та відпочинку, тощо;

організацію роботи зі стимулювання та заохочення участі мешканців населеного пункту у роздільному збиранні побутових відходів.

Невиконання, недотримання або порушення навіть окремих з наведених рекомендацій призводить до того, що у деяких населених пунктах пілотні проекти з роздільного збирання побутових відходів формують негативну громадську думку про необхідність впровадження роздільного збирання. При цьому, організатори, які розпочинають реалізацію проектів без необхідних практичних знань та досвіду, не отримують очікуваного економічного та екологічного ефекту. Тільки при умові комплексного підходу та постійної кропіткої роботи організаторів проект з роздільного збирання відходів отримає підтримку населення.

Якість впровадження та супровід роздільного збирання необхідно контролювати шляхом дослідження морфологічного складу відходів у трьох контейнерах.

Передбачається, що в якості джерел фінансування послуг з роздільного збирання побутових відходів та подальших операцій з управління ресурсно-цінними компонентами побутових відходів повинні розглядатися:

надходження від реалізації вторинної сировини або іншої отриманої продукції;

надходження від виробників тари та пакувальних матеріалів через запровадження принципу розширеної відповідальності виробника (при прийнятті відповідного Закону).

Розширення та оновлення матеріально-технічної бази системи збирання побутових відходів (сміттевози, контейнери) при впровадженні роздільного збору відходів для територіальних громад Полтавської області за кластерами приведено у додатку 6, таб. 6.1, для збору великогабаритних та ремонтних відходів – таб. 6.2. Запропоновану принципову схему варіантів організаційно-технічних рішень з управління ПВ для Полтавської області наведено у додатку 6, рис. 6.1.

Управління небезпечними відходами у складі побутових відходів

Відповідно до вимог Правил надання послуги з управління побутовими відходами та типових договорів про надання послуги з управління побутовими відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2023 № 835, небезпечні відходи у складі побутових відходів мають збиратися окремо від інших видів побутових відходів, а також повинні відокремлюватися на етапі збирання чи сортування і передаватися споживачами та виконавцями послуг з перевезення побутових відходів спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами.

Відповідно до Методичних рекомендацій з організації збирання та перевезення побутових відходів, затверджених наказом Міністерства Міністерства розвитку громад та територій України від 23.10.2024 № 1172, створюються умови для забезпечення роздільного збирання біовідходів, текстилю, небезпечних відходів у складі побутових та інших видів відходів, що підлягають роздільному збиранню, зокрема відходів деревини, великогабаритних та ремонтних відходів, відходів зелених насаджень, упаковки, електричного та електронного обладнання, батарей та акумуляторів (з урахуванням Інструкції з отримання Міжнародного коду ідентифікації

відходів, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.10.2000 №165).

З метою ефективного збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів рекомендується проводити агітаційну роботу щодо впровадження системи роздільного збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, у тому числі шляхом проведення експериментів в окремих районах населеного пункту.

Під час агітаційної роботи рекомендується застосовувати етапи та використовувати засоби агітаційної роботи щодо безпечного в санітарно-епідемічному та екологічному значенні управління з побутовими відходами.

Можливі такі варіанти організації управління з небезпечними відходами у складі побутових відходів:

1. При впровадженні роздільного збирання відходів передбачити спеціальні контейнери та місця для них на контейнерних майданчиках.

Для збирання та тимчасового зберігання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, рекомендується застосовувати змінні герметичні металеві контейнери червоного кольору, розміщені на контейнерних майданчиках. У загальному випадку рекомендується виготовляти дані контейнери з холоднокатаної сталі товщиною від 0,45 до 1,5 мм з конструкцією завантажувального пристрою контейнера, а також його конструкцією усередині, що може забезпечувати цілісність під час завантаження, транспортування та вивантаження компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю (забезпечується виробником).

Якщо компоненти (складові) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, будуть пошкоджені у контейнері під час завантаження, транспортування або вивантаження, проводиться демеркуризація контейнера. На змінних контейнерах для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, рекомендується також наносити відповідний знак.

Компоненти (складові) небезпечних відходів у складі побутових відходів, які не містять ртуті та не забруднені ртуттю, рекомендується збирати у стаціонарні контейнери червоного кольору або з червоною кришкою, розміщені на контейнерному майданчику. У світовій практиці також застосовуються контейнери з червоною кришкою та відповідною інформацією.

При облаштуванні контейнерних майданчиків, на яких розміщуються контейнери для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, необхідно враховувати вимоги Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.2011 № 145.

З метою ефективного роздільного збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів рекомендується одночасно розпочинати агітаційну роботу щодо впровадження системи роздільного збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, у тому числі шляхом проведення експериментів в окремих районах

населеного пункту. Під час агітаційної роботи рекомендується застосовувати етапи та використовувати засоби агітаційної роботи щодо безпечного в санітарно-епідемічному та екологічному значенні управління побутовими відходами.

Для підвищення результативності роздільного збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів та дієвості агітаційної роботи на контейнерах для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів рекомендується наносити перелік товарів (виробів, пристроїв, приладів), що вміщують небезпечні компоненти (складові), та знаки, які нанесені на цих товарах або їх упаковці, за якими можливо ідентифікувати компоненти (складові) небезпечних відходів у складі побутових відходів. Рекомендований перелік товарів (виробів, пристроїв, приладів), що містять небезпечні компоненти (складові), та знаки, що нанесені на ці товари або на їх упаковку, за якими можливо ідентифікувати небезпечні відходи у складі побутових відходів наведено у додатку 1 до Методичних рекомендацій з організації збирання та перевезення побутових відходів (пункт 7 розділу III), затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 23.10.2024 № 1172.

Орієнтовна мінімальна кількість спеціалізованих контейнерів для збору небезпечних відходів для Полтавської області при даному варіанті збору складає 2977 одиниць (Полтавський кластер – 1044 од., Кобеляцький кластер – 229 од., Миргородський кластер – 433 од., Кременчуцький кластер – 642 од., Глобинський кластер – 224 од., Лубенський кластер – 405 од.).

2. Використовувати мобільний пункт збирання небезпечних відходів. Основний принцип роботи мобільних пунктів збирання небезпечних відходів від населення – їхня мобільність. Часто такі пункти функціонують, тому що громада не має достатньо коштів для забезпечення населення стаціонарними пунктами збору, або ж вони становлять невелику кількість (наприклад, відпрацьовані батарейки та акумулятори), а отже створювати стаціонарний пункт нерентабельно. Такий пункт можливо створити також у співпраці з сусідніми територіальними громадами на підставі механізмів Закону України „Про співробітництво територіальних громад”, встановити графік його роботи та довести його до відома мешканців, а також на договірних засадах співпраця із суб'єктами господарювання, які здійснюють ліцензовану діяльність. Створений пункт може збирати і відходи з дрібних стаціонарних пунктів збирання (наприклад, батарейки з магазинів, мережі заправок, адміністративних будинків тощо). Використання мобільних пунктів збирання небезпечних відходів є найбільш економічно ефективним. Найпоширенішим мобільним пунктом для збору небезпечних відходів є формат екобуса – автобуса, що курсує населеним пунктом, зупиняється у наперед затверджених точках, куди мешканці можуть безкоштовно здати визначену кількість відпрацьованих батарейок, люмінесцентних ламп та ртутних термометрів. Для бізнесу ця послуга платна. Такий формат роботи передбачає попереднє інформування населення про те, що можна приносити, а що ні. Даний метод є особливо доцільним, так як наразі в Полтавській ТГ функціонує „ЕкоБус” Полтавської обласної ради.

Такий пункт може використовуватися у співпраці з сусідніми територіальними громадами на підставі механізмів Закону України „Про співробітництво територіальних громад”, встановити графік його роботи та довести його до відома мешканців. Цей пункт може збирати і відходи з дрібних стаціонарних пунктів збирання (наприклад, батарейки з магазинів „АТБ” чи „Аврора”, „Сільпо” тощо). Небезпечні відходи доцільно вивозити з періодичністю 1 раз на 1-2 місяці силами організації, що має ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Визначення організації передбачається здійснювати на основі публічних закупівель. Оброблення небезпечних відходів можливе у суб’єктів господарювання, що мають ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Перелік ліцензіатів є на онлайн-платформі „ЕкоСистема”. Середня вартість відновлення небезпечних відходів, що включають акумуляторні батареї, ртутні прилади, тару з лакофарбових матеріалів та масел становить – 6000 грн/т.

РПУВ рекомендується впровадження змішаної форми наведених вище варіантів (за можливостями територіальних громад, визначається на етапі МПУВ).

Перевезення побутових відходів

Перевезення побутових відходів у кожному кластері здійснюється спеціально обладнаними транспортними засобами безпосередньо до об’єктів оброблення відходів (сміттєперевантажувальна станція – СПС або на об’єкти видалення побутових відходів). Перевезення ущільнених відходів з СПС здійснюється транспортними засобами з крюковим (мульти-ліфт) або тросовим захопленням з причепами або без них.

Фактична кількість транспортних засобів визначається у місцевих планах управління відходами та забезпечується підприємствами, що вивозять побутових відходів з відповідної громади. Орієнтовна кількість транспортних засобів для вивезення ПВ при роздільному зборі для кожної громади наведено у додатку 6, таб. 6.1. Орієнтовна кількість транспортних засобів для вивезення великогабаритних та ремонтних відходів для кожної громади наведено у додатку 6, таб. 6.2.

Для перевезення небезпечних відходів у складі побутових доцільно використання спеціалізованих транспортних засобів. Для організації діяльності зі збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів виконавець послуг повинен отримати відповідну ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами.

Пункти роздільного приймання/збирання побутових відходів

Статтею 35 Закону України „Про управління відходами” визначено, що органи місцевого самоврядування можуть створювати пункти роздільного збирання побутових відходів. Кількість, розташування, а також спосіб організації діяльності пунктів роздільного збирання побутових відходів та джерела фінансування витрат на здійснення роздільного збирання побутових відходів у пунктах роздільного збирання побутових відходів у межах територіальної громади визначаються місцевим планом управління відходами.

Кількість пропонованих для створення пунктів роздільного приймання/збирання побутових відходів по територіальним громадам області приведено у додатку 6, таб. 6.4. Враховуючи чисельність населення в містах Полтавської області, обов'язковим є створення таких пунктів лише в м.Полтава, м.Кременчук, м.Горішні Плавні, м.Лубни та м.Миргород.

Органи місцевого самоврядування населених пунктів та територіальні громади на етапі реалізації РПУВ також можуть планувати створення пунктів роздільного збирання відходів (відповідно у МПУВ). Доцільним є використання мобільних пунктів.

Зібрані відходи, що придатні до повторного використання, можуть передаватися у пункти збирання побутових відходів для підготовки до повторного використання. Кількість, характеристики, а також необхідні інвестиційні витрати на створення пунктів роздільного збирання відходів будуть визначатися органами місцевого самоврядування на етапі реалізації РПУВ, уточнюються у МПУВ.

Витрати на здійснення роздільного збирання побутових відходів у пунктах роздільного збирання побутових відходів можуть відшкодовуватися за рахунок таких джерел: 1) тарифу на послугу з управління побутовими відходами; 2) плати, що вноситься утворювачем відходів; 3) коштів місцевого бюджету; 4) коштів організацій розширеної відповідальності виробника; 5) інших не заборонених законом джерел. У разі покриття витрат на здійснення роздільного збирання побутових відходів з декількох джерел частка витрат, що покривається за рахунок одного джерела, має бути пропорційною до частки обсягу виду відходів, збирання якого покривається за рахунок такого джерела. Забороняється відшкодування витрат на здійснення роздільного збирання одного виду побутових відходів з різних джерел.

Управління пунктами роздільного збирання побутових відходів, включаючи їх утримання та обслуговування, здійснюється з урахуванням обраного способу організації діяльності таких пунктів, зокрема способу покриття витрат на роздільне збирання певних видів відходів. У разі якщо витрати на роздільне збирання побутових відходів хоча б одного виду покриваються за рахунок тарифу на послугу з управління побутовими відходами, управління пунктами роздільного збирання побутових відходів, включаючи їх утримання та обслуговування, здійснюється суб'єктом господарювання, що здійснює господарську діяльність із збирання та перевезення побутових відходів на території територіальної громади. В інших випадках суб'єкт господарювання, що здійснює управління пунктами роздільного збирання побутових відходів, визначається виконавчим органом місцевої ради. Збирання небезпечних відходів, що утворюються у побуті, повинно здійснюватися за умови дотримання відповідних ліцензійних умов.

Організація оброблення побутових відходів

Під час аналізу можливих альтернатив щодо способів збирання та оброблення відходів розглядаються наступні альтернативи:

1) Оброблення відходів здійснюється/планується здійснювати максимально близько до джерел утворення або на них;

Максимально близько до джерел утворення або на них можуть використовуватися такі способи оброблення відходів як:

домашнє компостування;

повторне використання (наприклад, годування худоби).

Ці способи прийнятні до застосування, в першу чергу, у приватних домогосподарствах сільської місцевості.

Такі способи оброблення відходів, як механіко-біологічне та/або термічне, не можуть бути впроваджені на рівні домогосподарств. Відповідно ця альтернатива як системний підхід з оброблення відходів у РПУВ не розглядається.

2) Оброблення відходів здійснюється/планується здійснювати в межах населеного пункту (територіальної громади). В межах населених пунктів чи територіальних громад можуть використовуватися такі способи оброблення відходів як:

сортування відходів;

біологічне оброблення біовідходів (централізоване компостування).

Сміттесортувальні станції/лінії встановлюються у громадах для забезпечення мінімального навантаження 10 тис. т відходів в рік. Транспортування на дані станції з громад, де не передбачено будівництво даних ліній здійснюється на підставі механізмів Закону України „Про співробітництво територіальних громад”. Відповідно передбачається встановлення 26 сміттесортувальних ліній на території області, транспортування до яких становить не більше 40 км по логістичним маршрутам.

Потужності біологічного оброблення відходів встановлюються при навантаженості більше 30 тис.т/рік (6 регіональних об'єктів). У той же час будівництво майданчику компостування є можливим у кожній громаді (визначається у МПУВ). Для цього на асфальтованій ділянці – кагат (мінімальні розміри 5х3 м) вкладаються органічні відходи, які попередньо подрібнюються. Далі в масу відходів добавляють біопрепарати (мікроорганізми), масу відходів періодично помішують за допомогою вспушувача (насадка на трактор). В результаті отримується компост, який можна використовувати як високоякісне добриво. Необхідне обладнання: подрібнювач, біопрепарати, вспушувач. Також для вирішення питання з органічними відходами (біовідходами), які утворюються на території області у індивідуальній забудові найкраще використовувати міні компостери.

3) Оброблення відходів здійснюється/планується здійснювати на регіональних об'єктах, спеціально визначених у межах однієї зони оптимального охоплення як об'єкти спільного користування незалежно від обраного інституційного рішення

Цей спосіб оброблення відходів розглядається як оптимальний, оскільки таким чином регіональний об'єкт буде забезпечений достатньою кількістю відходів, що утворюються в межах однієї зони оптимального охоплення (кластеру), з дотриманням принципу економії за рахунок масштабу. На регіональних об'єктах планується застосовувати методи оброблення відходів у відповідності до обраного технологічного сценарію поглибленого оброблення побутових відходів.

Сміттепереробні заводи будуються з мінімальною потужністю 150 тис. т на рік, що еквівалентно 350 тис. населення і більше. Враховуючи чисельність населення та обсяги утворення побутових відходів в Полтавській області,

забезпечити роботу з потужністю понад 150 тис. т на рік можливо лише за умови використання його як регіонального об'єкту зі спрямуванням на нього відходів громад визначених об'єктів: у Полтавському районі (Терешківська ТГ, біля села Терешки – технопарк); у Кременчуцькому районі – (Кременчуцька ТГ та Глобинській ТГ, біля звалища ПВ м.Глобине); у Лубенському районі (0,5 км від с.Пишне, Лубенська ТГ). Напрямок оброблення відходів даних заводів (доцільність використання механіко-біологічного оброблення) визначається на етапі ТЕО.

4) Оброблення відходів здійснюється/планується здійснювати на підприємствах за межами регіону. Враховуючи сформовані в області кластери та логістичну складову, перевезення відходів на об'єкти з оброблення відходів, що розташовані в інших областях не заплановано. Ця альтернатива як системний підхід з оброблення відходів, що утворюються на території Полтавської області, у РПУВ не розглядається. За межами регіону може здійснюватися оброблення небезпечних відходів у складі побутових відходів та/або знешкодження непридатних до застосування ХЗЗР тими суб'єктами господарювання, які мають відповідні ліцензії та технічну базу, але знаходяться в інших областях.

5) Відходи вивозяться/планується їх перевезення для оброблення за межі України. Вартість транспортування та оброблення відходів закордоном значно перевищує вартість оброблення на регіональних об'єктах (з урахуванням нових тарифів, включаючи інвестиційні та експлуатаційні витрати). Ця альтернатива у РПУВ не розглядається. Проте за межами України може здійснюватися оброблення деяких видів небезпечних відходів та знешкодження непридатних до застосування ХЗЗР, щодо яких в Україні відсутні технології та /або спеціалізовані підприємства.

Параметри інфраструктури оброблення побутових відходів

РПУВ передбачається структура оброблення побутових відходів, яка складається з таких основних типів об'єктів:

- регіональний комплекс управління відходами (РКУВ);
- сміттеперевантажувальна станція (СПС);
- пункт підготовки вторинної сировини.

Регіональний комплекс управління відходами та технологія управління відходами, що з ним пов'язана

В залежності від обраної технології на сміттепереробних підприємствах області продуктами регіонального комплексу управління відходами можуть бути: вторинна сировина та/або тверде паливо (RDF/SRF); стабілізовані відходи для пересипання шарів відходів на полігоні побутових відходів у разі застосування стабілізації відходів, що біологічно розкладаються; біогаз для виробництва електроенергії у разі застосування анаеробного оброблення відходів, що біологічно розкладаються; компост.

На регіональних комплексах управління відходами здійснюється оброблення відходів, що доставляються з населених пунктів певного кластера за схемою прямого транспортування:

- „сухої” вторинної сировини,
- залишкових (змішаних) побутових відходів,

великогабаритних та ремонтних побутових відходів,
відходів зелених насаджень,

та залишкових (змішаних) побутових відходів, що надходять у прес-контейнерах з СПС кластеру. Відходи скла, пластику та небезпечні відходи у складі побутових, які роздільно збираються на джерелах утворення, на регіональних комплексах управління відходами не доставляються, а передаються безпосередньо підприємствам з його оброблення.

Полігони побутових відходів

Перелік пропонованих РПУВ регіональних полігонів побутових відходів зазначено у додатку 6, таб. 6.4.

Законом України „Про управління відходами” передбачено ряд вимог до функціонування до полігонів – місць захоронення відходів, призначених для їх розміщення на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі, включаючи: внутрішні місця для видалення відходів, на яких утворювач відходів – суб’єкт господарювання здійснює видалення власних відходів на місці утворення; постійні місця, на яких відходи розміщуються понад один рік. Захоронення відходів здійснюється на полігонах, що відповідають вимогам законодавства та технологічне обладнання яких забезпечує захист ґрунтових вод, вилучення та знешкодження біогазу та фільтрату, контроль викидів в атмосферне повітря, забруднення ґрунтів і підземних вод.

Суб’єкт господарювання, що здійснює управління полігоном, повинен мати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів. Дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів є безстроковим, крім дозволу на захоронення відходів, який видається на розрахунковий строк експлуатації полігона. 2. Полігони поділяються на такі класи: 1) полігони для небезпечних відходів; 2) полігони для відходів, що не є небезпечними; 3) полігони для інертних відходів.

Власник (балансоутримувач) полігона або суб’єкт господарювання, що здійснює управління полігоном, забезпечує розроблення та виконання протягом періоду експлуатації полігона програми моніторингу полігона. Порядок проведення моніторингу об’єкта оброблення відходів затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.11.2023 № 1166 та вводиться в дію через шість місяців з дня припинення або скасування дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Експлуатація полігону здійснюється відповідно до Правил затверджених наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 01.12.2010 № 435. На час розробки РПУВ розроблений проект наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України „Правила технічної експлуатації полігонів, припинення експлуатації, рекультивації та догляду за полігонами після припинення їх експлуатації” та проходить процедуру громадського обговорення.

Окрім цього, у відповідності до пункту 5 Розділу XI „Прикінцеві та перехідні положення” Закону України „Про управління відходами”, розроблені вимоги до проведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами до законодавства, що затверджені Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 29.04.2024 № 455. Наказ набирає чинності з дня офіційного опублікування, але не раніше дня припинення або скасування дії правового режиму воєнного стану в Україні.

На всіх регіональних полігонах ПВ області передбачається встановлення сортувальної лінії/станції.

На всіх регіональних полігонах передбачається організація пункту оброблення великогабаритних та ремонтних побутових відходів. На пункті здійснюється оброблення рослинних відходів, які збираються окремо від інших видів відходів. До складу пункту входять: дробарка, майданчик для зберігання сировини.

Подрібнення здійснюється за окремими типами відходів, що надходять. Сировина, що виходить у результаті подрібнення, тимчасово зберігається у спеціально обладнаному місці до її використання як матеріалу для пересипання шарів відходів або за межами об'єкту.

Сміттеперевантажувальна станція та технологія управління відходами, що з нею пов'язана

З метою скорочення витрат на перевезення побутових відходів до місць їхнього оброблення передбачається створення мережі сміттеперевантажувальних станцій (СПС), до складу яких включено сортувальні лінії/станції. Створення мережі СПС та передбачає впровадження двоетапного перевезення побутових відходів. Методика впровадження двоетапного перевезення побутових відходів затверджена наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 23.10.2024 № 1172 „Про затвердження Методичних рекомендацій з організації збирання та перевезення побутових відходів”.

Може здійснюватися як нове будівництво СПС, так і монтаж обладнання в існуючих будівлях. Такий об'єкт дозволяється експлуатувати в межах населеного пункту. Діяльність з експлуатації СПС регулюється Розділом III „Експлуатація об'єктів перевантаження побутових відходів” Правил експлуатації об'єктів управління побутовими відходами, що затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 04.05.2012 04 № 196.

Призначенням СПС з пресуванням є збільшення щільності відходів і, як наслідок, кількості відходів, що транспортуються за один рейс. Устаткування таких станцій орієнтоване на мінімізацію часу розвантаження сміттєвозів та ущільнення відходів. Рейкова система для переміщення контейнерів також встановлюється з метою скорочення часу на виконання операцій. Поки на автомобіль, призначений для транспортування на далекі відстані, завантажуються повний контейнер, в інший контейнер можуть завантажуватися нові відходи. Перелік пропонованих місць (на території Полтавської області) для облаштування СПС зазначено у таб. 6.4 (додаток 6).

Пункти приймання вторинної сировини

У територіальних громадах, де обсяг утворення відходів невеликий, можливе облаштування пунктів приймання вторинної сировини у складі:

дільниці сортування;

дільниці пресування;

дільниці для тимчасового складування вторсировини.

На цьому об'єкті здійснюється вилучення компонентів побутових відходів за такою самою класифікацією, що і на СПС. Ручне сортування відбувається на спеціальному столі.

Пункт не є об'єктом будівництва або тимчасовою спорудою, і являє собою набір пересувного обладнання, яке може бути змонтовано в будь-якій існуючій будівлі, а в теплий період року може експлуатуватися на відкритому майданчику.

Пропозиції щодо місць розташування таких пунктів у РПУВ не надаються, а визначаються на етапі планування МПУВ. Рішення про створення пунктів підготовки вторинної сировини приймаються територіальних громад самостійно. При цьому можливим є використання територій рекультивованих звалищ ПВ. У багатьох випадках такий пункт доцільно створювати у співпраці з сусідніми територіальними громадами на підставі механізмів Закону України „Про співробітництво територіальних громад”.

Визначення можливих місць розташування об'єктів оброблення побутових відходів

Визначення можливих місць розташування регіонального комплексу управління відходами здійснювалось на підставі інформації про:

існуючі об'єкти управління з побутовими відходами;

земельні ділянки, які відведені для майбутніх проектів управління побутовими відходами та земельні ділянки, які виділені для збільшення площі існуючих полігонів.

Дані об'єкти рекомендується розташовувати максимально близько до населеного пункту з найбільшими обсягами утворення побутових відходів.

Визначення місць розташування відповідних об'єктів управління відходами має здійснюватися з урахуванням пріоритету вимог екологічної безпеки (стаття 3 Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища” та стаття 3 Закону України „Про охорону земель”), збереження цінних природоохоронних територій та об'єктів, забезпечення дотримання вимог природоохоронного та іншого законодавства, а також затвердженої у встановленому порядку містобудівній документації.

При виборі місць розташування регіонального комплексу управління відходами була врахована наявність дорожнього сполучення з регіонального комплексу управління відходами та з запланованими сміттесортувальними-перевантажувальними станціями (СПС), сміттесортувальними станціями/лініями (ССС).

Місця розташування сміттєперевантажувальних станцій та сміттесортувальних станцій/ліній визначались індикативно з первинним індикативним обґрунтуванням.

При цьому були враховані наступні фактори:

середні відстані (від СССР та СПС до регіонального комплексу управління відходами та від СПС до населених пунктів окремого кластера, з яких здійснюється перевезення побутових відходів);

загальний обсяг побутових відходів, що спрямовується на СПС з окремого кластера.

Перелік пропонованих місць (територіальних громад) для облаштування СПС та СССР зазначено у таб. 6.4 (додаток 6).

Тариф на послуги у сфері управління побутових відходів

Визначальними для величини тарифу на послуги з управління побутовими відходами є витрати на збирання відходів, на їх перевезення до СПС та об'єктів управління відходами та оброблення. Постановою Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку формування середньозваженого тарифу на послугу з управління побутовими відходами, а також тарифів на збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів” від 26.09.2023 № 1031, регулюється питання встановлення тарифів.

Для проведення аналізу величини тарифу припускається, що витрати на збирання, транспортування та оброблення ресурсно-цінних компонентів побутових відходів частково покриваються за рахунок реалізації отриманої продукції та через механізм розширеної відповідальності виробника (після прийняття відповідних нормативно-правових актів). Аналіз витрат на збирання і перевезення відходів виконаний на прикладі використання сучасних смітєвозів та машин з крюковим (мульти-ліфт) або тросовим захопленням. Експлуатаційні витрати з урахуванням варіювання витрат на транспортування (по логістичним маршрутам) для територіальних громад приведено у додатку 6, таб. 6.5. Виходячи з цього, розмір тарифу на послуги з управління побутовими відходами для населення Полтавській області по кластерах приведено на рис. 3.11.

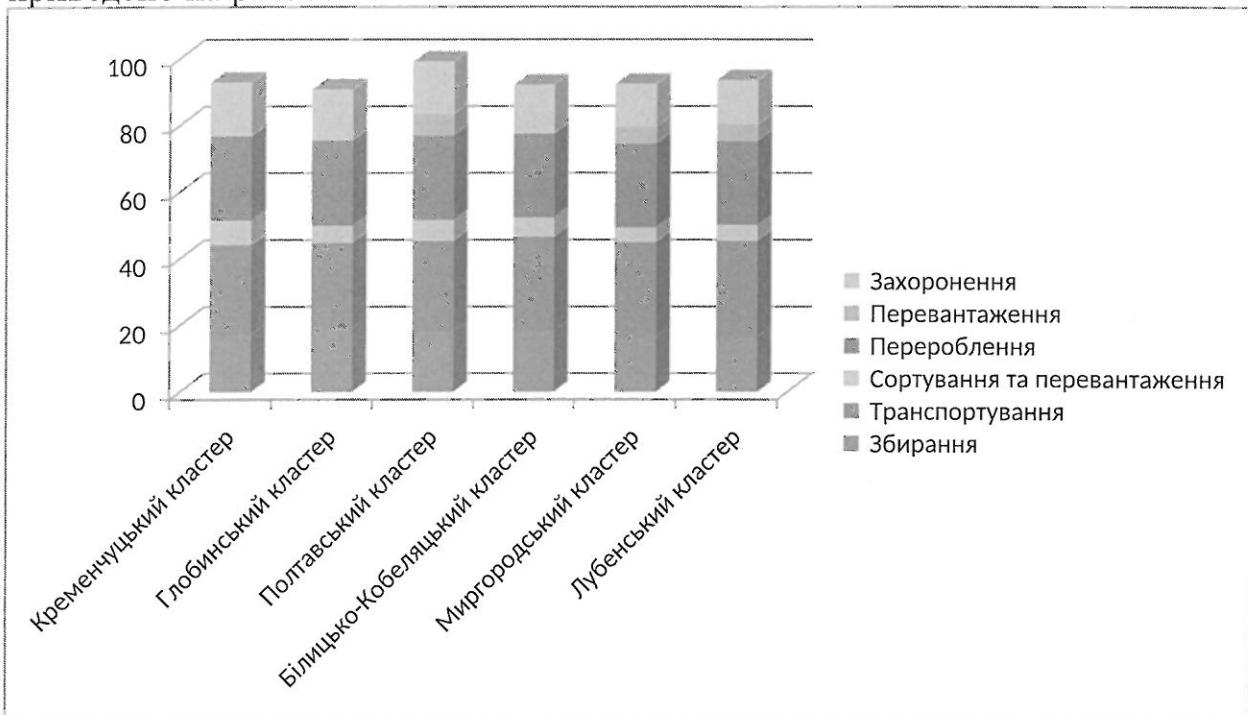

Рис. 3.11 – Розмір тарифу на послуги з управління побутовими відходами для населення Полтавської області (сценарій 3)

У цілому очікувані тарифи розраховані в межах економічної доступності для оплати населенням (1-1,5% від середнього доходу). Інформація щодо середнього доходу мешканців області приведена у розділі 1.3.

Закриття несанкціонованих сміттєзвалищ та сміттєзвалищ, що не відповідають санітарним та екологічним вимогам

Несанкціоновані сміттєзвалища є одним із значущих чинників забруднення, що роблять негативний вплив на природні компоненти: атмосферу, водні джерела, ґрунт, рослинний і тваринний світ. Сміттєзвалища,

розміщуючись безпосередньо на ґрунтовому покриві, виводять із сільськогосподарського обігу і біосфери значну частину земель, привносячи в них забруднюючі речовини. При загорянні відходів, що розміщуються на несанкціонованих звалищах, в атмосферу потрапляють отруйні і токсичні речовини. Атмосферними опадами з тіла сміттєзвалища вимиваються важкі метали та інші речовини, які, забруднюючи ґрунт, проникають в поверхневі води. При тривалому існуванні в звалищних товщах починає формуватися біогаз, основними компонентами якого є пожежонебезпечний метан і двоокис вуглецю. Несанкціоновані сміттєзвалища є місцем розмноження комах і щурів, активних переносників інфекції.

Несанкціоновані сміттєзвалища в системі екологічного моніторингу займають місце джерел впливу на всі компоненти навколишнього середовища. Важливою особливістю цього джерела забруднення навколишнього середовища є його просторова і часова мінливість, як за обсягом, так і за складом.

Компонентний склад стихійних звалищ одноманітний і представлений, в основному, відходами споживання у вигляді побутових відходів, відходів автотранспорту, будівельних відходів. Найбільшу небезпеку становлять сміттєзвалища, розташовані в водоохоронних зонах водойм, заплавах річок, знижених частинах рельєфу (яри, балки), в місцях розташування свердловин питного призначення, на сільськогосподарських полях.

Метою проведення моніторингу несанкціонованих сміттєзвалищ є виявлення місць неорганізованого складування відходів, оцінка ступеня їх екологічної небезпеки для навколишнього природного середовища та здійснення контролю за їх ліквідацією.

Для боротьби зі стихійними звалищами необхідно передбачити проведення таких заходів: перевезення відходів зі стихійних звалищ на полігон побутових відходів; запобігання виникненню стихійних звалищ як на старих, так і на нових місцях; роз'яснювальна робота серед населення про шкоду забруднення навколишнього середовища побутовими відходами.

Ліквідацію несанкціонованих звалищ відходів у межах населених пунктів забезпечують органи місцевого самоврядування у сфері управління відходами відповідно до статті 26 закону України „Про управління відходами”.

Для перевезення відходів необхідна техніка для перевезення (самоскид, трактор з платформою) та техніка для навантаження (екскаватор, навантажувач). Перед перевезення відходів можливе відділення великогабаритних та будівельних відходів для окремого їх перевезення. Території колишніх звалищ необхідно відгородити покажчиками (стрічкою) і інформаційними щитами про заборону розміщення відходів із зазначенням суми штрафу за порушення. Також необхідно створити громадський екологічний патруль, залучення громадських інспекторів Державної екологічної інспекції Центрального округу, які здійснюватиме рейди по лісосмугам, ярах, місцям колишніх несанкціонованих звалищ. Всі порушення повинні фіксуватися на відео з викликом працівників поліції. Боротьба з несанкціонованими сміттєзвалищами без роз'яснювальної роботи серед населення є неефективною. Тому необхідно проводити просвітницьку роботу про шкоду неправильного управління відходами для навколишнього

природного середовища та для майбутніх поколінь. Така робота повинна проводитися починаючи з початкових навчальних закладів.

Національним планом управління відходами до 2033 року передбачені наступні заходи щодо закриття несанкціонованих сміттєзвалищ та сміттєзвалищ, що не відповідають санітарним та екологічним вимогам:

проведення інвентаризації полігонів відходів, що не є небезпечними (у дворічний строк після затвердження положення про порядок проведення інвентаризації об'єктів з оброблення відходів);

проведення оцінки ризику полігонів відходів, що не є небезпечними (у дворічний строк після затвердження методики проведення оцінки ризику для довкілля від об'єктів з оброблення відходів);

підготовка та затвердження переліку полігонів відходів, що не є небезпечними, експлуатація яких повинна бути припинена, та переліку полігонів відходів, що не є небезпечними, що повинні бути приведені у відповідність із встановленими вимогами (у шестимісячний строк після проведення інвентаризації та оцінки ризику);

розроблення та затвердження планів заходів щодо приведення полігонів відходів, що не є небезпечними, у відповідність із встановленими вимогами (у шестимісячний строк після затвердження переліку полігонів побутових відходів, експлуатація яких повинна бути припинена, та переліку полігонів побутових відходів, що повинні бути приведені у відповідність до вимог законодавства);

припинення експлуатації/закриття сміттєзвалищ і полігонів відходів, що не є небезпечними, які не відповідають встановленим вимогам (одночасно із введенням в експлуатацію нових регіональних полігонів побутових відходів);

розроблення проектів рекультивації сміттєзвалищ і полігонів відходів, що не є небезпечними, які не відповідають встановленим вимогам (після затвердження переліку полігонів побутових відходів, що повинні бути закриті, та переліку полігонів побутових відходів, що повинні бути приведені у відповідність із встановленими вимогами);

проведення рекультивації сміттєзвалищ і полігонів відходів, що не є небезпечними, які не відповідають встановленим вимогам (після погодження проектів рекультивації полігонів побутових відходів і сміттєзвалищ, які не відповідають встановленим вимогам).

На момент розроблення РПУВ на національному рівні відсутні затверджені нормативні документи щодо порядку проведення інвентаризації об'єктів з управління відходами, а також методика проведення оцінки ризику для довкілля від об'єктів управління відходами. При прийнятті відповідних нормативно-правових документів ці заходи необхідно провести та, за необхідності, внести відповідні зміни до РПУВ.

Пунктом 5 розділу XI Прикінцевих та Перехідних положень Закону України „Про управління відходами” встановлено, що з 1 січня 2030 року експлуатація місць розміщення відходів (полігонів, звалищ), що не оснащені системами вилучення та знешкодження біогазу та фільтрату, системами моніторингу викидів в атмосферне повітря та моніторингу забруднення ґрунтів і підземних вод, забороняється.

Суб'єкт господарювання, що здійснює управління місцем розміщення відходів, має виконати план приведення місця розміщення відходів у відповідність з вимогами законодавства у відповідності згідно з графіком, визначеним умовами дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів.

Враховуючи ступінь забруднення на території звалищ ПВ області (що має бути здійснено на основі екологічного моніторингу акредитованими лабораторіями), визначаються заходи технічної та біологічної рекультивациі, а також ремедіації території звалищ ПВ (повний перелік приведено у додатку 3, таб. 3.1). При цьому мають бути враховані вимоги законів України „Про землеустрій” (стаття 54 та ін.), „Про охорону земель” (статті 46, 52 та ін.), „Про управління відходами” (стаття 40 та ін.), а також Правил розроблення робочих проектів землеустрою, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 № 86.

Загальний план заходів з рекультивациі та ремедіації даних звалищ з варіантом створення зелених насаджень наведено в таб. 3.10.

Таб. 3.10 – Загальний план заходів рекультивациі та ремедіації звалищ ПВ з варіантом створення зелених насаджень

№ з/п	Захід	Період
1	Відсортювання ресурсоцінних фракцій (по можливості) та вивезення їх на оброблення	літній
2	Відбір органічних відходів та їх компостування	
3	Проведення меліоративних робіт. Внесення меліоранту (напр. гіпс).	
4	Внесення мікробіологічних препаратів – пробіотику (напр. пробіотик Sviteko-Agrobiotic-01 розбавлення 1:100	
5	Внесення органічних добрив, можливість використання бішофіту* [4]	осінній
6	Глибока оранка	
7	Внесення мінеральних добрив	весняний
8	Створення зелених насаджень (фіторемердіація території) або використання території за технологічним призначенням (сміттесортювальна та сміттєперевантажувальні станції)	
9	Моніторинг території (грунти, атмосферне повітря, колодці)	постійно

*відповідно до Національного плану управління відходами до 2033 р.

Параметри інфраструктури обробки побутових відходів

Створення та підтримання регіональної системи управління відходами (в частині побутових відходів) включає:

запровадження механізмів організаційної та фінансової підтримки єдиних систем управління муніципальними відходами на рівні кластерів;

створення та забезпечення функціонування систем управління муніципальними відходами: уточнення меж кластерів (за потреби); розроблення місцевих планів управління відходами для кластерів; узгодження з РПУВ містобудівної документації обласного рівня, рівня районів та територіальних громад; підвищення кваліфікації фахівців сфери управління побутовими відходами; створення та забезпечення функціонування інфраструктурних об'єктів управління побутовими відходами, передбачених РПУВ; розвиток послуг у сфері управління побутовими відходами, у тому числі розширення роздільного збирання побутових відходів.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з побутовими відходами

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з побутовими відходами, досягається шляхом реалізації комплексу заходів з дотриманням ієрархії методів управління відходами.

Запобігання утворенню відходів. Оскільки обсяги утворення побутових відходів та їх склад визначаються переважно структурою споживання населення, основним управлінським механізмом, що застосовується у цій сфері є інформаційно-просвітницька діяльність, спрямована на пропаганду ощадливого споживання та застосування відповідних методів та підходів.

В якості запобігання утворенню відходів, від яких необхідно позбавлятися, розглядається запровадження (або розширення використання) індивідуального компостування біовідходів у приватних домогосподарствах сільської місцевості, а також приміських районах міст, а також пропаганда скорочення використання пакувальних та інших виробів з полімерів.

Підготовка до повторного використання відходів. Діяльність за напрямом включає запровадження в населених пунктах роздільного збирання відходів, які придатні до повторного використання, включення до складу регіональних комплексів управління відходами діляниць сортування, створення об'єктів інфраструктури для збирання для повторного використання та рециклінгу меблів, побутової техніки, одягу та інших товарів, які були у вжитку, а також організацію та проведення інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на пропаганду розширення повторного використання товарів, які були у вжитку.

Рециклінг відходів. Діяльність за напрямом включає: запровадження та розширення роздільного збирання побутових відходів, включаючи створення об'єктів інфраструктури збирання відходів; створення та забезпечення функціонування об'єктів інфраструктури сортування побутових відходів та підготовки вторинної сировини для її подальшого відновлення; створення та забезпечення функціонування об'єктів централізованого оброблення біовідходів (компостування, а в подальшому – анаеробного зброджування з отриманням енергії); сприяння створенню підприємств з відновлення вторинної сировини; організацію та проведення інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на підвищення рівня участі населення в роздільному збиранні відходів.

Видалення відходів. Діяльність за напрямом включає зменшення кількості місць для видалення побутових відходів та створення мережі регіональних полігонів побутових відходів. Зменшення кількості відходів, що підлягають захороненню, за рахунок проведення заходів, що викладені вище.

Охоплення утворювачів відходів послугами у сфері управління побутовими відходами. Статтею 32 Закону України „Про управління відходами” передбачено, у територіальних громадах з чисельністю населення понад 500 тисяч осіб рішенням міської, сільської, селищної ради визначається адміністратор послуги з управління побутовими відходами. Розширення охоплення утворювачів (населення, організацій, установ) послугами у сфері управління побутовими відходами потребує, як узгодженості дій органів місцевого самоврядування та надавачів послуг, так і наявності необхідного матеріально-технічного забезпечення.

Кількість смітєвозів, необхідних для забезпечення потреб області, може коливатися в широкому діапазоні в залежності від типів смітєвозів та логістичних рішень з організації збирання та перевезення відходів (орієнтовні дані для териоріальних громад приведено у додатку 6, таб. 6.1 та 6.2).

На етапі розроблення місцевих планів управління відходами для кластерів визначаються потреби в придбанні смітєвозів та контейнерів, створенні об'єктів інфраструктури системи управління відходами, визначається послідовність дій щодо створення єдиної системи управління муніципальними відходами на території кластеру.

Управління побутовими відходами повинно включати інформаційно-просвітницьку діяльність для підвищення обізнаності громадськості з питань запобігання утворенню відходів та забрудненню навколишнього природного середовища.

Управління відходами упаковки

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Відходи упаковки – упаковка чи пакувальний матеріал, що належить до відходів, за винятком відходів виробництва упаковки та відходів, що утворюються в процесі пакування товару (законопроект „Про упаковку та відходи упаковки”).

Цільові показники з управління відходами упаковки визначаються законодавством про упаковку та відходи упаковки й будуть впроваджені після прийняття законопроекту „Про упаковку та відходи упаковки”. Цей законопроект передбачає, що на наступний рік після введення в дію цього закону загальна норма рециклінгу становитиме 30% із визначенням відсотку рециклінгу окремо для кожного виду відходів (папір/картон, скло, пластмаси, чорні метали, алюміній, дерево) із наступним збільшенням щороку. Законопроект „Про упаковку та відходи упаковки” імплементує в українське законодавство європейські підходи, а саме директиви: 94/62/ЄС „Про упаковку та відходи упаковки”; 2018/852/ЄС про внесення змін до директиви щодо упаковки та відходів упаковки в рамках сприяння переходу ЄС до економіки замкненого циклу.

Закон України „Про управління відходами” містить вимогу до запровадження системи розширеної відповідальності виробника для виробників товарів, зокрема товарів в упаковці.

Розпорядженням КМУ від 27.12.2024 № 1353-р „Національний план управління відходам до 2033 року” встановлюються кількісні показники, строки досягнення яких відповідають діючому законодавству, що передбачають організацію схеми розширеної відповідальності виробника для відходів упаковки, загальний рівень рециклінгу яких має становити 45% на 5-й рік введення в дію відповідного закону (орієнтовно 2030 року); 60% – на 9-й рік (орієнтовно до 2033 року). Це залежить від термінів прийняття Закону України „Про упаковку та відходи упаковки”.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Прогноз утворення упаковки та відходів упаковки у розрізі териоріальних громад на період 2024-2033 роки приведено у таб. 2.27. Перелік підприємств,

які на території області здійснюють прийом, збір та відновлення відходів упаковки приведено у додатку 3 (таб. 3.4).

РПУВ розглядається обов'язкове запровадження роздільного збирання відходів упаковки, шляхом встановлення додаткових контейнерів з відповідним маркуванням та позначками, які відходи приймаються. Окрім цього, додатково розглянути можливість запровадження пунктів збору скла або встановлення додаткових контейнерів на існуючих майданчиках біля житлової забудови з розподілом по кольорах: прозоре, біле, зелене, коричневе, збору паперу, картону та відходів упаковки тетра-пак, збору ПЕТ-тари, з розподілом на кольори: ПЕТ-тара блакитна; ПЕТ-тара коричнева; ПЕТ-тара зелена; ПЕТ-тара прозора; ПЕТ-тара з-під олії, дерев'яної упаковки.

Інформаційне забезпечення

Впровадження проектів роздільного збирання відходів має передбачати: постійне інформування та комунікацію з мешканцями про перебіг реалізації проекту; залучення та участь мешканців у роздільному збиранні побутових відходів та проведення толок, екозаходів. Також необхідно здійснити організацію роботи зі стимулювання та заохочення.

Для цього рекомендовано розробити методичні матеріали та посібники з екологічного виховання, які у доступній формі продемонструють важливість і, головне, можливості та шляхи вирішення визначених проблем. Робота щодо безпечного у санітарно-епідемічному та екологічному відношеннях управління побутовими відходами обов'язково має проводитися у місцях, які масово відвідують мешканці населеного пункту – парки культури та відпочинку, тощо.

Управління відходами електричного та електронного обладнання

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Відходи електричного та електронного обладнання – відносно новий тип відходів, утворений через зростання ринку електронної та електричної техніки. ВЕЕО з часом не розкладаються, а накопичуються у навколишньому природному середовищі, забруднюючи його важкими металами та іншими токсичними речовинами. Здебільшого ці відходи йдуть потоком на звалища зі звичайними побутовими відходами, що суттєво загострює ситуацію із забрудненням навколишнього середовища. Законодавством України не передбачено дозвіл на ліцензування з відходів електричного та електронного обладнання, однак багато електронних відходів також відносяться до категорій небезпечних відходів (наприклад, люмінесцентні лампи, відпрацьовані хімічні речовини, джерела струму), тому для провадження господарської діяльності з небезпечних відходів підприємствам необхідно отримати ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Однак, за відсутності інфраструктурної бази, суб'єкти господарювання не обробляють весь обсяг електронних відходів.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Ноціональним планом управління відходами до 2033 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1353-р.) встановлюються цільові показники для виробників електричного та електронного обладнання, а

також суб'єктів господарювання у сфері управління відходами, що здійснюють відновлення ВЕЕО, на наступний рік після введення в дію Закону України „Про електричне обладнання та відходи електричного та електронного обладнання”, зокрема 65% ваги обладнання повинно бути відновлене, з нього – 55% ваги обладнання повинно бути підготовлене для повторного використання і рециклінгу.

Підприємства, які мають ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, приведені у додатку 3, таб. 3.5.

Спосіб управління з ВЕЕО залежить від їх категорії, оскільки різні ВЕЕО містять різні речовини, в тому числі вторинні ресурси і небезпечні компоненти. Головним компонентом ВЕЕО є пластик і вогнетривкі оксиди (по 30% за масою), а також сполуки міді (близько 20%) і сполуки заліза (близько 8%) [4].

Припущення щодо кількості відходів електричного та електронного обладнання на території Полтавської області та прогноз щодо їх утворення до 2033 р. приведено у таб. 2.29.

Основною умовою для зменшення негативного впливу ВЕЕО на довкілля є їх роздільне збирання. Лише після виконання цієї умови можливі подальші операції.

Реалізація умови зменшення негативного впливу ВЕЕО на довкілля можлива за сприяння на державному рівні затвердженням законодавства про ВЕЕО та запровадженням відповідного законопроекту „Про відходи електричного та електронного обладнання”, який встановлюватиме розширену відповідальність виробника для відходів електричного та електронного обладнання.

Перевезення на оброблення зібраних небезпечних відходів ліцензованими суб'єктами господарювання здійснюється по заявочному принципу балансоутримувача, на території якого встановлений контейнер.

Основні положення про порядок проведення роздільного збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів наведено в Методиці роздільного збирання побутових відходів, затвердженій наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 13.12.2023 № 1130. Відповідно до вимог Правил надання послуги з управління побутовими відходами та типових договорів про надання послуги з управління побутовими відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2023 № 835, небезпечні відходи у складі побутових відходів мають збиратися окремо від інших видів побутових відходів, а також повинні відокремлюватися на етапі збирання чи сортування і передаватися споживачами та виконавцями послуг з перевезення побутових відходів спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами.

При облаштуванні контейнерних майданчиків, на яких розміщуються контейнери для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, рекомендується враховувати вимоги Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.2011 № 145, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05.04.2011 № 457/19195. Також рекомендовано розглянути можливість розширення використання наяного

мобільного пункту збору небезпечних відходів – „Екобуса”. Детальніше про це описано у підрозділ управління небезпечними відходами у складі побутових.

Інформаційне забезпечення

Необхідним завданням сьогодення є інформування населення про величезну шкоду від неправильного управління пристроїв щоденного вжитку. Потрібно створювати пункти прийому ВЕЕО і, для початку, хоча б не допустити їх накопичення на сміттєзвалищах. Окрім цього, потрібно проводити інформаційну кампанію, як правильно викидати у контейнери небезпечні відходи.

Дотримуючись необхідних вимог, можна налагодити систему управління з ВЕЕО та зменшити навантаження на довкілля. В кінцевому результаті можна буде не тільки отримати додаткові кошти із вилученої сировини чи повторно використаного обладнання, а й покращити екологічну ситуацію, попередивши потрапляння небезпечних компонентів із ВЕЕО до навколишнього середовища.

Управління відходами батарей і акумуляторів

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами. Батареї та акумулятори – це небезпечні відходи, які підлягають обробці, вторинному використанню та відновленню, відповідно до законодавства України. Відходи батарей та акумуляторів містять у собі токсичні хімічні елементи: кадмій, ртуть, свинець, сірчана кислота, а також небезпечний електродит.

Національним планом управління відходами до 2033 року встановлено, що цільові показники з управління відходами батарей і акумуляторів визначаються законодавством про батареї та акумулятори і будуть впроваджені після прийняття відповідного законопроекту „Про батареї, акумулятори та відходи батарей та акумуляторів”. Відповідний законопроект передбачатиме встановлення системи розширеної відповідальності виробника, за якої той, хто виготовив товар або випустив його на ринок, нестиме відповідальність за весь життєвий цикл виробу та покликаний забезпечити високий рівень рециркулювання і повернення в економічний обіг вторинної сировини, а отже зменшити обсяги накопичення необроблених відходів батарей та акумуляторів.

Розробниками Національного плану управління відходами до 2033 року прогноуються зростання обсягів цього виду відходів, у зв'язку із розвитком сонячної енергетики.

Зростання кількості відходів пов'язане також із переходом на „зелену енергетику” – електрифікація транспорту, а отже збільшення і виробництва акумуляторів до них. Статистично, між 2022 і 2030 роками світовий попит на літій-іонні акумулятори зросте майже в сім разів.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Припущення щодо кількості відходів акумуляторів та батарей на території Полтавської області, а також прогноз їх утворення до 2033 року, приведено у таб. 2.30. Відтак, прогноуються, що у наступні роки, на території Полтавської області утворювані об'єми відходів батарей та акумуляторів будуть складати від 1,4 тис. т в рік. Важливо, щоб ці відходи не потрапляли у навколишнє середовище чи на полігони побутових відходів. Перелік суб'єктів

господарювання, які здійснюють збір відходів відпрацьованих батарей та акумуляторів на території Полтавської області наведені у додатку 3 (таб. 3.5) та мають мати ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Перелік ліцензіатів розміщено на онлайн-платформі „ЕкоСистема”.

Відпрацьовані акумулятори і акумуляторні батарей можуть здаватися на оброблення в зборі або в розібраному стані. Якщо акумулятори розбираються, то утворюються наступні види відходів: лом кольорових металів (залежно від типу акумулятора), пластмаса (пластмасовий корпус батареї), осад від нейтралізації електроліту. Аналізуючи статистику області, збір відпрацьованих батарей та акумуляторів здійснюється переважно від суб’єктів підприємницької діяльності.

Регіональним планом управління відходами пропонується організувати збір небезпечних відходів у населення області шляхом використання наявного в Полтавській ТГ та в подальшому у закупівлі ще декількох (залежно від потреб громад) мобільного пункту прийому „ЕкоБуса”. У населених пунктах Полтавської області, за доцільності визначеної у МПУВ, доцільно здійснювати збір за контейнерною системою, у пунктах роздільного збирання побутових відходів, та при нагромадженні певного об’єму небезпечних відходів залучати мобільний пункт прийому – еко-бус, або за заявкою споживача, і передавати зібрані небезпечні відходи суб’єктам господарювання, що отримали ліцензії на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами.

Враховуючи чисельність населення області, та прогнози об’ємів утворення небезпечних відходів, розрахунковим методом визначено, що оптимальна кількість контейнерів для збору небезпечних відходів становить 2977 одиниць (Полтавський кластер – 1044 од., Кобеляцький кластер – 229 од., Миргородський кластер – 433 од., Кременчуцький кластер – 642 од., Глобинський кластер – 224 од., Лубенський кластер – 405 од.). Ціна одного контейнера коливається від 14 500 тисяч гривень до 26 тис.грн. Для зменшення витрат для придбання контейнерів, РПУВ пропонується придбати додаткові „ЕкоБуси” (визначається в МПУВ).

Інформаційне забезпечення

Рекомендується інформування населення щодо: потенційного впливу на навколишнє середовище та здоров’я людей речовин, що використовуються в батарейках, батареях та акумуляторах; наявності місць роздільного збору батарейок, батарей та акумуляторів для полегшення їх оброблення; графік роботи/стоянок „ЕкоБуса”.

3.2.2. Управління відходами промисловості

3.2.2.1 Управління промисловими відходами

Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року відносить питання управління промисловими відходами до окремих галузей промисловості. Полтавська область має переважний напрямок та перспективу розвитку нафтогазового комплексу та сільськогосподарського виробництва.

У цілому промислові відходи та їх кількість утворення на території області мають нестабільний характер та коливаються в межах річних обсягів

від 318,2 тис. т до 919,1 тис. т. За даними 2017-2022 років визначено, що найбільшу групу серед промислових відходів складають відходи 4 класу небезпеки – 99,7%, а пріоритетними для Полтавської області є промислові відходи нафтогазового комплексу, передусім відходи буріння, а також харчової промисловості (відходи харчової промисловості є утворювачами 57,7% промислових відходів 4 класу небезпеки), за виключенням відходів гірничовидобувної промисловості.

Управління відходами нафтогазової галузі

За останні роки відстежується тенденція до збільшення загальної кількості відходів видобування нафти сирової та газу, що утворюються під час здійснення буріння свердловин. Динаміка утворення відходів видобування нафти сирової та газу в Полтавській області за 2017-2022 роки представлена на рис. 2.13. Більша частина (40-56% протягом 2017-2022 років) піддавалися обробці землею (захоронення в шламових амбарах), на відновлення передавалося близько 2-10%. Що стосується бурового шламу, то більша його частина (до 60%) захоплювалася в амбарах, на відновлення передавалося 10-15%.

Основним способом відновлення нафтошламів залишається механічна сепарація. Використання різних сепараторів і центрифуг дозволяє зробити поділ суміші на фази, а далі здійснити відновлення кожної з них. Можливі напрямки управління шламами, що містять нафтопродукти: технологія сумісного спалювання суміші твердої частини та надлишкового активного мулу, який утворюється при біохімічному очищенні нафтових стоків; обезводнення і сушка нафтових шламів з поверненням нафтопродуктів у виробництво; відновлення нафтового газу на газ і пірогаз; знешкодження нафтошламів за допомогою біологічно-активних речовин; грануляція з подальшим захороненням; застосування нафтошламів у виробництві будівельних матеріалів; коксування; вилучення з нафтошламів органічної маси; використання нафтошламів як вид палива; метод оброблення в центрифугі; нейтралізація нафтових шламів.

Дані щодо об'єктів управління відходами (підприємства, які отримали дозвіл на операції з оброблення відходів), приведено в таб. 1.15. Підприємство, яке має дозвіл на оброблення шламу бурового та відходів, які містять прісну воду; шламу бурового та відходів буріння сланців інші; шламу бурового та відходів, які містять барити – ТОВ „ВІТАБУД” (Кременчуцький район, біля с. Павлики, 49°06'16.0"N 33°42'57.6"E), який також містить МВВ невідновлених залишків даних відходів (шламонакопичувач площею 7,0197 га).

В рамках РПУВ передбачається:

проведення інвентаризації та оцінка ризику об'єктів оброблення відходів видобування нафти і газу та підготовка й затвердження переліку об'єктів, експлуатація яких повинна бути припинена та переліку об'єктів оброблення промислових відходів, що повинні бути приведені у відповідність із встановленими нормативами. На даний час визначеним об'єктом оброблення відходів нафтогазової галузі в області є ТОВ „ВІТАБУД”;

створення/розширення локальних потужностей для приймання і оброблення відходів буріння;

припинення експлуатації/закриття об'єктів оброблення відходів видобування нафти й газу, які не відповідають встановленим законодавчим вимогам;

створення в межах Полтавської області централізованого об'єкту оброблення нафтошламів на основі техніко-економічного обґрунтування у разі прийняття рішення про його створення;

екологічний контроль місць зберігання (складування), оброблення або видалення відходів видобувної промисловості.

Управління промисловими відходами харчової галузі

Аналіз динаміки утворення та управління відходами даної галузі приведено у п. 2.2.2.1. Аналіз даних щодо відходів виробництва харчових продуктів показує, що найбільші показники утворення відходів у переробній промисловості: виробництво цукру, виробництво молочних продуктів, виробництво олії соняшникової.

Останні роки наявна тенденція до зменшення кількості відходів виробництва молочних продуктів та цукрового виробництва. У 2022 року близько 80-96% даних відходів було відновлено. За останні роки спостерігається тенденція до збільшення відновлення відходів виробництва олії та жирів тваринних та рослинних в Полтавській області (до 80%).

Загалом, враховуючи динаміку утворення відходів харчової галузі та напрямки управління ними (підпункті 2.2.2.1), в РПУВ передбачаються наступні заходи:

проведення інвентаризації та оцінки ризику впливу на довкілля об'єктів оброблення промислових відходів та розроблення планів заходів щодо приведення даних об'єктів у відповідність із встановленими законодавчими вимогами;

створення додаткових потужностей для оброблення промислових відходів підприємств харчової галузі на основі проведеної інвентаризації та відповідного техніко-економічного обґрунтування;

проведення постійного екологічного контролю місць, де промислові відходи зберігаються, відновлюються та видаляються.

Управління відходами шин

Цільові показники з управління (рециклінгу та відновлення) відходів шин будуть впроваджені після прийняття законодавства, яке встановлює розширену відповідальність виробника на відходи шин.

Щодо відходів шин, то через 5 років після прийняття закону, який упроваджує розширену відповідальність виробника для відходів шин, пропонуються наступні цільові показники: досягнення показника відновлення шин не менше 75%; досягнення показника рециклінгу – не менше 15%.

Збиранням зношених шин займаються у більшості приватні підприємства. Ці підприємства не забезпечують у повному обсязі потреби у збиранні ресурсоцінних відходів і перевезення їх до обробних підприємств, тому що зношені шини здавали здебільшого лише підприємства, фізичні особи-підприємці, які отримували дозволи на розміщення відходів і ліміти на утворення та розміщення відходів, а також підприємства, у яких шини знаходяться на бухгалтерському обліку.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

У сфері управління промисловими відходами необхідно забезпечити:

дотримання принципів ресурсо- та енергозбереження, максимального відновлення та оброблення матеріалів та речовин, залучення їх до господарських циклів, недопущення втрати сировини, змішування окремих видів промислових відходів, які мають оброблюватися окремо;

удосконалення системи обліку та моніторингу утворення та управління промисловими відходами, оновлення та актуалізація реєстрів об'єктів утворення, оброблення та відновлення відходів, місць видалення відходів, складання бази даних промислових відходів на рівні регіону, яка буде містити основну інформацію;

удосконалення інституціональних механізмів управління промисловими відходами для координації діяльності та забезпечення комплексного та системного управління відходами;

дотримання вимог екологічної безпеки в місцях зберігання та видалення промислових відходів, розробку паспортів МВВ, включення МВВ до реєстру;

розвиток інфраструктури з оброблення, відновлення промислових відходів, використання існуючих промислових підприємств як інфраструктурної бази для оброблення та відновлення відходів виробництва;

удосконалення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в сфері управління та управління промисловими відходами;

екологізація технологічних процесів виробництв, створення та впровадження маловідходних технологій;

впровадження механізмів стимулювання ефективного управління утворенням та управління відходами на рівні підприємств, впровадження систем екологічного менеджменту.

3.2.2.2. Управління відходами видобутку

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Основними підприємствами – джерелами утворення відходів добувної промисловості і розроблення кар'єрів в Полтавській області є наступні підприємства: ПАТ „Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат”, ТОВ „Єриствський гірничо-збагачувальний комбінат”, ТОВ „Біланівський гірничо-збагачувальний комбінат”.

Прогноз утворення відходів добувної промисловості і розроблення кар'єрів для Полтавської області до 2033 року приведено на рис. 2.21. Прогнозується збільшення обсягів утворення відходів даної галузі із 22148,7 тис.т. у 2025 році до 27103,1 тис. т. у 2033 році. На даний час в реєстрі МВВ визначено 8 МВВ, де розміщені дані відходи обсягом більш ніж 2000 млн. т. Все це потребує вирішення питань із даними відходами в області.

На підприємствах видобувної промисловості і розроблення кар'єрів відходи від основної діяльності не є небезпечними.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

На виконання Директив 2010/75/ЄС прийнято Закон України „Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення”. Законом визначено основні вимоги до інтегрованого довкіллевого дозволу, перелік видів

діяльності, які вимагають його отримання, процедуру видачі, підстави відмови у видачі, підстави та порядок відкликання інтегрованого довкіллевого дозволу, вимоги щодо обов'язкового застосування найкращих доступних технологій та методів управління, моніторингу викидів і контролю дотримання умов інтегрованого довкіллевого дозволу.

Окрім цього, відповідно до Директиви 2006/21/ЄС, Міндовкілля України підготовлено проєкт Закону „Про управління відходами видобувної промисловості”. Даний нормативно-правовий акт регулює наступні питання: нові підходи до класифікації об'єктів для відходів видобувної промисловості; обов'язки усіх учасників ринку; зобов'язує суб'єктів господарювання в даній галузі розробити плани управління відходами промисловості; діяльність підприємств під час управління такими відходами та під час експлуатації відповідних об'єктів, закриття та здійснення постексплуатаційних заходів; питання техногенних родовищ, а також управління покинутими об'єктами; вимоги щодо отримання дозвільних документів у сфері управління відходами видобувної промисловості, а також щодо державного нагляду (контролю); вимоги до фінансового забезпечення оператора з експлуатації об'єктів управління відходами видобувної промисловості; відповідальність за порушення вимог законодавства.

Одним із важливих завдань є використання відходів промисловості, як вторинної сировини та рециклінг таких відходів. Власникам відходів промисловості необхідно напрацьовувати рішення щодо оброблення/повторного використання даних відходів.

Загалом, враховуючи динаміку утворення відходів видобутку та напрямки управління ними (підпункті 2.2.2.2), в РПУВ передбачаються наступні заходи:

- проведення інвентаризації та оцінки ризику впливу на довкілля об'єктів оброблення/видалення відходів видобутку відходів та розроблення планів заходів щодо приведення даних об'єктів у відповідність із встановленими законодавчими вимогами;

- створення додаткових потужностей для оброблення відходів видобутку на основі проведеної інвентаризації та відповідного техніко-економічного обґрунтування;

- проведення постійного екологічного контролю місць, де відходи видобутку зберігаються, відновлюються, відновлюються та видаляються.

Інформаційне забезпечення

У сфері управління промисловими відходами (у тому числі відходами видобутку) необхідно забезпечити: застосування кращих практик та технологій; економіку замкнутого циклу і комплексний підхід до побудови інфраструктури та залучення відходів в економічний оборот; ефективне використання вторинних ресурсів і розширена відповідальність виробника; максимальне оброблення відходів промисловості; розвиток інфраструктури з оброблення, відновлення промислових відходів, використання існуючих промислових підприємств, як інфраструктурної бази для оброблення та відновлення відходів виробництва.

3.2.3. Управління відходами будівництва та знесення

3.2.3.1. Управління відходами будівництва та знесення

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

За результатами аналізу (пункт 2.2.3.1) встановлена динаміка до поступового збільшення даного виду відходів до 2021 року, що вказує на можливу тенденцію збільшення даного виду відходів при поступовій стабілізації розвитку економіки регіону в подальшому. Відповідно в РПУВ передбачені рішення та заходи, націлені на створення системи управління й розвиток інфраструктури управління відходами будівництва і знесення за рахунок:

- створення об'єктів рециклінгу відходів будівництва в Полтавському й Кременчуцькому кластері;

- створення на територіях полігонів побутових відходів ділянок для приймання та оброблення великогабаритних будівельно-ремонтних відходів, оснащення стаціонарними або мобільними дробильними установками;

- використання інертних матеріалів (подрібнених будівельних відходів) для пошарового складування змішаних побутових відходів на полігонах;

- використання подрібнених будівельних відходів в автодорожній галузі на території області, що відповідає „Стратегії регіонального розвитку Полтавської області на період до 2027 року”;

- рециклінг окремих видів будівельних відходів;

- створення на базі єдиної інформаційної платформи системи управління відходами інформаційного ресурсу про будівельні відходи з метою залучення інвестиційних проектів в розвиток інфраструктури об'єктів для повторного використання будівельних відходів з подальшим виготовленням тротуарної плитки.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Згідно з пунктом 7 статті 13 Закону України „Про управління відходами” суб'єкти господарювання, що здійснюють будівництво або знесення будівель та інженерних споруд, зобов'язані забезпечити роздільне збирання відходів будівництва та знесення, їх облік та передачу суб'єктам господарювання у сфері управління відходами для забезпечення їх оброблення. Відходи будівництва та знесення, що не є небезпечними, підлягають підготовці до повторного використання, рециклінгу, іншому матеріальному відновленню, включаючи зворотне заповнення.

У РПУВ передбачається створення об'єктів рециклінгу відходів будівництва в Полтавському й Кременчуцькому кластері, створення на територіях полігонів побутових відходів ділянок для приймання та оброблення великогабаритних будівельно-ремонтних відходів, оснащення стаціонарними або мобільними дробильними установками та ін. заходи з метою мінімізації навантаження на довкілля, пов'язаного з даними відходами.

3.2.3.2. Управління відходами руйнування

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

У час війни з'являється ще одна категорія відходів – відходи від руйнування будівель та споруд, об'єктів інфраструктури, що спричиняє значний негативний вплив на навколишнє середовище. Обґрунтовано, що небезпечні військові відходи потребують безпечного відновлення. Відходи від пошкодження будівель і промислових об'єктів можна поділити на безпечні, які

частково можливо повторно використовувати у будівництві, та небезпечні, які потребують відновлення.

Особливу небезпеку становлять нерозірвані снаряди і міни, фрагменти збитих ППО ракет, що не вибухнули. Підрозділами Державної служби надзвичайних ситуацій України знешкоджуються вибухонебезпечні предмети по усій території нашої держави.

Будівельні відходи, що почали масово утворюватися після обстрілів окупантами, наразі можна використати повторно при відбудові житлових об'єктів та критичної інфраструктури. Але для цього важливою є сепарація небезпечних складових цих відходів (наприклад азбесту). При руйнування промислових об'єктів утворюються різноманітні відходи: будівельні, залишки пошкоджених технологічних ліній, великогабаритні відходи, скло, відходи від речей домашнього вжитку.

Крім того, такі відходи можуть включати великі обсяги уламків та важкі матеріали, які важко транспортувати та відновлювати.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 473 „Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд”, від 19 квітня 2022 р. № 474 „Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів” передбачено, що управління зі відходами від руйнувань, що утворились під час виконання робіт з демонтажу, здійснюється відповідно до Порядку управління відходами, що утворилися у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1073, де закладені базові вимоги та інструкції до роздільного збору відходів від руйнувань та можливості їх подальшого використання.

Інформаційне забезпечення

На відміну від відходів будівництва та знесення, утворення яких має переважно контрольований характер, відходи від руйнувань утворюються абсолютно безконтрольно, а їх вміст становлять найрізноманітніші предмети та матеріали. Необхідне постійне інформування населення про потребу сортування відходів від руйнувань, враховуючи, що в їхньому складі є багато небезпечних речовин і матеріалів: і тих, що перебували у складі будівельних конструкцій (наприклад азбест), і побутових (електроніка, лакофарбові матеріали, ртутні термометри таке інше), так і залишки боєприпасів.

3.2.4. Управління медичними відходами

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Медичні відходи – відходи, що утворюються в лікувально-профілактичних установах та інших закладах охорони здоров'я, що проводять медичні процедури, незалежно від форми власності, в установах і лікувально-профілактичних закладах санаторного лікування, аптеках, науково-дослідних інститутах і навчальних медичних закладах.

Державні санітарні норми та правила „Порядок управління медичними відходами, у тому числі вимоги щодо безпечності для здоров'я людини під час утворення, збирання, зберігання, перевезення, оброблення таких відходів”, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України 31.10.2024 № 1827, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18.12.2024 за № 1938/43283.

Мережа закладів системи МОЗ, які надають амбулаторно–поліклінічну допомогу (включаючи структурні та відокремлені структурні підрозділи, які надають первинну медичну допомогу).

Основна частина медичних відходів, як правило, виробляється лікарнями – близько 78% від загального річного обсягу медичних відходів. Лікарські кабінети, будинки престарілих, клініки та медичні лабораторії створюють 22% медичних відходів.

При роздільному збиранні медичних відходів найбільша частка (від 75 до 90 %) припадає на відходи, які не мають контакту з біологічними рідинами пацієнтів, інфекційними хворими, наближені за складом до побутових відходів та видаляються на полігонах і звалищах.

Решта 10-25% медичних відходів належать до категорії небезпечних і можуть бути факторами ризику для навколишнього природного середовища і здоров'я людини.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Пандемія коронавірусу, що розпочалась у 2020 році і триває донині, викрила велику кількість недоліків, що віддавна існували у сфері управління медичними відходами, але яким не приділялась достатня увага. В Україні внаслідок воєнного стану ситуація надзвичайно ускладнена і поступово трансформується у загрозову. У наступні роки Національним планом управління відходами до 2033 року прогнозується щорічне зростання медичних відходів.

Управління медичними відходами в Україні регламентується Державними санітарними нормами та правилами „Порядок управління медичними відходами, у тому числі вимоги щодо безпечності для здоров'я людини під час утворення, збирання, зберігання, перевезення, оброблення таких відходів”, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України 31.10.2024 № 1827, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18.12.2024 за № 1938/43283.

Збирання та тимчасове зберігання медичних відходів здійснюється безпосередньо медичними установами, де вони і утворюються. Необхідно суворо відстежувати медичні відходи, як будь-які інші небезпечні відходи.

Для медичних відходів, що утворюються домогосподарствами або медичним персоналом, передбачено два рішення:

для медичних відходів домогосподарств: спеціалізовані пункти збирання у аптеках або медичних закладах;

для медичних відходів закладів охорони здоров'я: медпрацівник відповідає за належне зберігання та збирання відходів.

Заклади охорони здоров'я можуть укладати договори зі спеціалізованими суб'єктами господарювання на перевезення та відновлення відходів або укладати договори з більш потужними медичними закладами.

Перевезення та оброблення небезпечних медичних відходів може здійснюватися лише ліцензованими компаніями. Відповідно до Закону України „Про ліцензування видів господарської діяльності”, Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2023 р. № 1278, ліцензії на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами компаніям видає Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Реєстр ліцензій на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, виданих суб'єктам господарювання розміщений у відкритому доступі на онлайн-платформі „ЕкоСистема”.

Забезпечення виконання санітарно-протиепідемічних правил управління медичними відходами на території медичних закладів попереджає їх негативний вплив на життя та здоров'я населення, довкілля.

Слідування даним правилам починається з класифікації відходів, їх сортування та маркування.

Правильне визначення типу відходу дозволяє уникнути їх змішування та значно скоротити кількість небезпечних відходів, що потребують відновлення.

Класифіковані відходи збирають в окремі одноразові пластикові пакети або контейнери, які маркують відповідно до зібраного відходу. Для постійного нагадування щодо правильного сортування та маркування відходів, у місцях їх збору слід розміщувати плакати, що ілюструють правильне виконання даних процедур.

Також, не менш важливим є мінімізація відходів, яка позитивно впливає на охорону навколишнього середовища, підвищення безпеки та гігієни праці, зниження витрат на збір і транспортування, дотримання нормативних вимог.

В сфері медичного обслуговування це може бути реалізовано шляхом:

видалення матеріалу, зміни або заміни продукту (наприклад, заміна очищувача, який утворює небезпечні відходи, на нетоксичний очищувач, що біологічно розкладається; або використання багаторазових продуктів замість одноразових, де це необхідно);

зміни технології або процесу (наприклад, замість ртутних термометрів або ртутних перемикачів використовувати пристрої, що не містять ртуть; використання парового очищення замість очищуючих засобів на хімічній основі);

належної виробничої практики (наприклад, поліпшення управління запасами для скорочення прострочених продуктів; закриття лотків з дезінфікуючим розчином для запобігання втрат від випаровування; з використанням мінімальної рецептури, рекомендованою для застосування);

придбання екологічно чистих продуктів (наприклад, закупівля продуктів, які не містять полівінілхлориди (ПВХ), ртуть, високотоксичні очищуючі засоби, багатошарову упаковку).

В обробленні медичних відходів можна виділити декілька способів: децентралізований; централізований; кластерний.

При децентралізованому обробленні кожний медичний заклад повинен мати своє власне місцеве обладнання для оброблення. І хоча у даному способі немає ризиків для довкілля, пов'язаних з транспортуванням відходів, враховуючи кількість закладів охорони здоров'я в Полтавській області, даний спосіб недоцільний через великі інвестиційні і експлуатаційні витрати.

При централізованому обробленню створюється декілька центрів з оброблення медичних відходів чи облаштовуються установки для спільного оброблення медичних відходів, відходів тваринництва, небезпечних відходів. Такий підхід вимагає транспортування відходів з багатьох джерел до центрального об'єкту оброблення і можливий тільки при наявності розвинутої інфраструктури для збору, транспортування та тимчасового зберігання. Його основною перевагою є зниження витрат за рахунок економії на масштабі.

При кластерному обробленні обрана лікарня служить центром обробки відходів прилеглих лікарень, клінік та інших установ. Це варіант для невеликих районів, які можуть знаходитися далеко від центрального об'єкту оброблення, але мають адекватну інфраструктуру для збору і транспортування відходів на своїй території. Найбільш поширеним методом оброблення медичних відходів є термічне знешкодження, а саме спалювання у спеціалізованих установках. Основним недоліком спалювання є виділення небезпечних речовин під час спалювання. Проте у таких установках наявна система очищення димових газів, що зменшує забруднення навколишнього середовища.

З огляду на обсяги утворення медичних відходів, для Полтавської області рекомендується створити один центральний об'єкт поблизу або в м.Полтава, як найбільшому утворювачі даних відходів.

Центральний об'єкт може використовуватися для спільного спалювання медичних відходів, відходів тваринництва (у т.ч. побічних продуктів тваринного походження) та трупів домашніх і безпритульних тварин, окремих видів небезпечних відходів.

Як альтернативний варіант, в районах, які віддалені від м.Полтава, можна впровадити оброблення медичних відходів за кластерним підходом, а саме у Кременчуцькому районі. З метою визначення доцільності створення окремих установок для спалювання тільки медичних відходів або для спільного спалювання медичних відходів, відходів тваринництва (у т.ч. побічних продуктів тваринного походження) та трупів домашніх і безпритульних тварин, окремих видів небезпечних відходів необхідно розробити техніко-економічні обґрунтування та у разі прийняття відповідних рішень про створення реалізувати ці проекти.

Також не менш важливою є організація збирання медичних відходів, що утворились від населення. Для цього рекомендується створення ділянки збирання і зберігання даної категорії відходів у складі комунальних пунктів роздільного збирання відходів.

Тимчасове зберігання повинно здійснюватися із дотриманням вимог щодо сортування та маркування відходів відповідно до чинного законодавства. Зібрані відходи будуть направлятись на відновлення до центрального об'єкту зі спалювання небезпечних та медичних відходів.

На етапі реалізації РПУВ можуть бути прийняті інші рішення з організації логістики управління медичними відходами, включаючи кількість центральних

об'єктів оброблення медичних відходів, що будуть створюватися в області, а також технологічного обладнання, що буде встановлюватися на об'єктах.

Інформаційне забезпечення

Департамент охорони здоров'я Полтавської ОВА забезпечує:

- 1) координацію та інформаційно-консультативний супровід закладів і установ охорони здоров'я та закладів громадського здоров'я з організації управління медичними відходами;
- 2) координацію та інформаційно-консультативний супровід закладів громадського здоров'я з організації та проведення моніторингу дотримання вимог управління медичними відходами.

3.2.5. Управління небезпечними відходами з інших джерел

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

У результаті аналізу, проведеного у підпункті 2.2.5, встановлені ті групи небезпечних відходів, що є характерними для промислово-господарської специфіки Полтавської області, й за відповідними обсягами їх утворення, специфікою управління ними та рівнем небезпеки для навколишнього середовища є пріоритетними для планування системи управління небезпечними відходами (управління якими приведено нижче).

В рамках РПУВ передбачено створення регіонального центру запровадження більш чистих виробництв/технологій, який буде орієнтований на надання інформаційної підтримки та організаційного сприяння суб'єктам господарювання щодо запровадження системи екологічного менеджменту у відповідності до стандарту ISO 14001:2015 та запровадження технологій і заходів для мінімізації обсягів утворення відходів.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Для розвитку системи управління відходів металів та їх сполук РПУВ передбачає: удосконалення системи первинного обліку утворення даних відходів та проведення екологічного контролю об'єктів-утворювачів даних відходів; проведення інвентаризації, а в подальшому розроблення плану заходів щодо приведення об'єктів оброблення відходів, що містять метали та їх сполуки із законодавчими вимогами.

В рамках РПУВ передбачені заходи щодо відходів, що містять неметали та їх сполуки: проведення техніко-економічного обґрунтування рішень з оброблення та вторинного використання відходів, що містять кремній та його сполуки, зокрема в атодорожній галузі, для пошарового пересипання відходів на полігонах ПВ тощо; здійснення екологічного контролю місць, де промислові відходи зберігаються та видаляються (згідно чинного законодавства).

3.2.5.1. Управління відходами відпрацьованих нафтопродуктів

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Основні види відходів що входять до відпрацьованих нафтопродуктів (відпрацьовані нафтопродукти та відходи, що містять нафтопродукти): нафтовідходи та нафтошлами (47,7% від утворення загального обсягу відходів відпрацьованих нафтопродуктів); відходи, що містять відпрацьовані та не придатні до використання за їх первинним призначенням мінеральні масла, у

тому вислі масляні фільтри (28,9% від утворення загального обсягу відходів відпрацьованих нафтопродуктів); відходи, що містять відпрацьовані мастильно-охолоджувальні рідини, масляно-водні, вуглеводнево-водяні суміші та емульсії (7,2% від утворення загального обсягу відходів відпрацьованих нафтопродуктів); відходи, забруднені нафтопродуктами – ґрунт, деревина, драння (16,1% від утворення загального обсягу відходів відпрацьованих нафтопродуктів).

За даними офіційної статистики понад 30% нафтошламів направляються на видалення, а в цілому тільки 40% відпрацьованих нафтопродуктів передається спеціалізованим підприємствам на оброблення.

Враховуючи прогнозну динаміку утворення відпрацьованих нафтопродуктів в області (п. 2.2.5.1), а також ресурсність відпрацьованих нафтопродуктів в межах РПУВ передбачені заходи:

облік відпрацьованих нафтопродуктів, надання інформації щодо підприємств, яким передаються дані відходи;

передачу відпрацьованих нафтопродуктів у повному обсязі спеціалізованим організаціям, що мають відповідні ліцензії;

кінцеве оброблення відходів у спосіб, що гарантує захист довкілля у відповідності до вимог законодавства, для цього здійснення техніко-економічного обґрунтування доцільності створення нових потужностей з оброблення відпрацьованих нафтопродуктів;

проведення екологічного контролю місць/об'єктів, де відпрацьовані нафтопродукти зберігаються/ обробляються згідно чинного законодавства.

Надання послуг у сфері управління з небезпечними відходами (у тому числі відпрацьованими нафтопродуктами) відноситься до видів діяльності, що підлягають ліцензуванню. Враховуючи особливості наявного правового регулювання та можливості застосування управлінських важелів впливу, діяльність у сфері управління відпрацьованими нафтопродуктами полягає у забезпеченні дотримання суб'єктами господарювання відповідних вимог законодавства.

У подальшому для удосконалення системи управління відпрацьованими нафтопродуктами на місцевому рівні територіальними громадами рекомендується укладами угоди з підприємствами-виробниками чи організаціями-реалізаторами нафтопродуктів щодо прийняття сумісних заходів з управління відпрацьованими нафтопродуктами (після прийняття законодавчих вимог щодо розширеної відповідальності виробника та створення ОРВВ).

Інформаційне забезпечення

Однією з проблем у сфері управління відпрацьованими нафтопродуктами є низька якість інформації про фактичні обсяги утворення відпрацьованих нафтопродуктів в області, а також інформації про фактичний рух небезпечних відходів після їх передачі власниками спеціалізованим організаціям.

РПУВ передбачається вдосконалення системи узагальнення даних обліку відпрацьованих нафтопродуктів. Зокрема, у РПУВ передбачається створення переліку суб'єктів господарювання, що у своїй діяльності утворюють, накопичують, збирають, захоронюють даний вид відходів, з метою формування єдиної відомчої бази даних щодо управління з відпрацьованими

нафтопродуктами на території області. Узагальнені дані щодо відпрацьованих нафтопродуктів будуть використовуватися для забезпечення контролю щодо передачі цих відходів спеціалізованим суб'єктам господарювання, що мають відповідні ліцензії, а також в якості інструменту системи моніторингу.

Управління відходами мастил (олив)

До відходів мастил (олив) належать відпрацьовані мастила (оливи) – гідравлічні, моторні, трансмісійні та інші мастила (оливи), гальмівні та інші рідини для ізоляції і теплопередачі, які стали непридатними використання.

Основними утворювачами відпрацьованих мастил (олив) є фізичні особи–підприємці, а також підприємства, установи та організації всіх форм власності, які використовують мастила (оливи).

За даними Головного управління статистики в Полтавській області у 2023 році утворено 1089,284 т відпрацьованих олив, з них – 14,713 т відновлено (1,4%).

На території Полтавської області відновлення відпрацьованих емульсій та мастильно-охолоджувальних матеріалів здійснюють підприємства, приведені у додатку 3, таб. 3.5, що мають відповідну ліцензію.

Відповідно до Порядку збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення), утилізації та/або знешкодження відпрацьованих мастил (олив), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2012 р. № 1221, для всіх суб'єктів господарювання – виробників, імпортерів мастил (олив), переробників відпрацьованих мастил (олив) та споживачів мастил (олив) встановлені наступні норми збирання відпрацьованих мастил (олив):

- на 2020-2024 роки – 50% загального обсягу мастил (олив);
- на 2025-2029 роки – 60% загального обсягу мастил (олив);
- на 2030-2035 роки – 70% загального обсягу мастил (олив).

З метою досягнення даного показника, необхідно здійснити інвентаризацію всіх суб'єктів господарювання – виробників, імпортерів мастил (олив), переробників відпрацьованих мастил (олив), що здійснюють діяльність на території області, проведення відповідної інформаційної кампанії для суб'єктів господарювання – виробників, імпортерів мастил (олив), переробників відпрацьованих мастил (олив) та споживачів мастил (олив) та населення області щодо необхідності збору оброблення відпрацьованих мастил (олив) та недопущення їх захоронення на полігонах відходів.

3.2.5.2. Управління відходами, що містять стійкі органічні забруднення

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Наказом Міндовкілля від 12.10.2021 № 668 затверджено методичні рекомендації щодо визначення територій, що містять стійкі органічні забруднювачі та пропонують єдиний підхід визначення територій, які можуть бути забруднені: хімічними засобами захисту рослин, що містять стійкі органічні забруднювачі; поліхлорованими дифенілами; іншими стійкими органічними забруднювачами в місцях утворення або накопичення відходів, та на об'єктах відновлення або видалення відходів.

Формування переліку територій, що містять СОЗ, рекомендується починати з виявлення об'єктів, які містять: накопичені непридатні ХЗЗР, що містять стійкі органічні забруднювачі; відпрацьовані оливи та нафтопродукти,

які містять ПХД; інші відходи у місцях їх утворення або накопичення, та на об'єктах відновлення або видалення відходів.

На сьогодні в Україні відсутні промислові потужності для повного відновлення та видалення відходів, що містять СОЗ. Збирання та зберігання здійснюються компаніями, що отримали ліцензії на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.12.2023 № 1278 „Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами”.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

У жовтні 2021 року Департаментом екології та природних ресурсів Полтавської облдержадміністрації проведено відповідний тендер, переможцем та виконавцем робіт визначено ТОВ „ЕКО НОВА”.

У кінці 2021 року з Полтавської області вивезено непридатних ХЗЗР: з території Гребінківської міської територіальної громади – 2,851 т, з території Оржицької селищної ради – 19,067 т, з території Лубенської територіальної громади – 12,970 т, з території Ромоданівської селищної територіальної громади – 27,042 т.

Орієнтовно за даними територіальних громад залишилось непридатних ХЗЗР станом на 01.01.2024: в Пирятинській міській територіальній громаді – 4,40 т, в Лохвицькій територіальній громаді – 3,05 т, в Заводській міській раді – 25 т, в Гребінківській міській раді – 9,1 т, в Ромоданівській селищній раді – 15 т, в Чорнухинській селищній раді – 4,1 т.

В області існує практика збирання й перевезення непридатних чи заборонених пестицидів на спеціалізовані підприємства за межі області, які здійснюють екологічно безпечне збирання та оброблення даних відходів. Відповідно в Полтавській області не планується створення потужностей із знешкодження відходів ХЗЗР. Однак потребують окремого контролю відходи тари від ХЗЗР та напрями передачі їх на оброблення.

РПУВ рекомендує включити в заходи зі збору, транспортування на оброблення ХЗЗР з території Полтавської області. Кошти передбачити з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

На сьогодні також зростають проблеми санітарно-екологічного характеру, пов'язані із зростанням ризику забруднення в межах тих ділянок, на яких розміщуються й зберігаються відходи пестицидів і агрохімікатів, що вимагає здійснення санації цих ділянок.

Відповідно в рамках РПУВ передбачено:

проведення інвентаризації об'єктів утворення та накопичення непридатних ХЗЗР, зокрема об'єктів утворення відпрацьованої тари від ХЗЗР та умов їх передачі спеціалізованим підприємствам;

вивезення накопичених непридатних ХЗЗР та їх передача спеціалізованим ліцензованим організаціям на знешкодження за межі області;

здійснення техніко-економічного обґрунтування та проведення робіт з очищення і реабілітації земельних ділянок, забруднених непридатними ХЗЗР;

щорічний екологічний контроль за об'єктами утворення та оброблення відходів ХЗЗР.

3.2.5.3. Управління відходами, що містять ртуть

Основними джерелами утворення відходів, що містять ртуть, є пристрої, предмети, інструменти, які використовуються в електроенергетиці, промисловості та домашніх господарствах, наприклад, термостати, барометри, манометри, ртутні вимикачі, люмінесцентні лампи тощо. Значні обсяги відходів ртуті утворюються як побічний продукт у процесі виробництва або обробки.

Збирання ртутьвмісних відходів, що утворюються в домогосподарствах, зокрема ламп та термометрів, здійснюється лише в деяких населених пунктах. З метою уникнення дублювання інформації, управління ртутьвмісних відходів зазначено у підрозділах управління відходами електричного та електронного обладнання та управління медичних відходами РПУВ.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Для збирання та тимчасового зберігання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, рекомендується застосовувати змінні герметичні металеві контейнери червоного кольору, розміщені на контейнерних майданчиках.

Контейнери для збирання та тимчасового зберігання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, у загальному випадку рекомендується виготовляти з холоднокатаної сталі товщиною від 0,45 до 1,5 мм з конструкцією завантажувального пристрою контейнера, а також його конструкцією усередині, що може забезпечувати цілісність під час завантаження, транспортування та вивантаження компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю (забезпечується виробником). Якщо компоненти (складові) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, будуть пошкоджені у контейнері під час завантаження, транспортування або вивантаження, проводиться демеркуризація контейнера.

На змінних контейнерах для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, що вміщують ртуть або забруднені ртуттю, рекомендується також наносити відповідний знак.

При облаштуванні контейнерних майданчиків, на яких розміщуються контейнери для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, необхідно враховувати вимоги „Державних санітарних норм та правил утримання територій населених місць”, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.2011 № 145.

З метою ефективного роздільного збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів рекомендується одночасно розпочинати агітаційну роботу щодо впровадження системи роздільного збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів, у тому числі шляхом проведення експериментів в окремих районах населеного пункту. Під час агітаційної роботи рекомендується застосовувати етапи та використовувати засоби агітаційної роботи щодо безпечного в санітарно-епідемічному та екологічному значенні управління побутовими відходами. Для підвищення результативності роздільного збирання

компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів та дієвості агітаційної роботи на контейнерах для збирання компонентів (складових) небезпечних відходів у складі побутових відходів рекомендується наносити перелік товарів (виробів, пристроїв, приладів), що вміщують небезпечні компоненти (складові), та знаки, які нанесені на цих товарах або їх упаковці, за якими можливо ідентифікувати компоненти (складові) небезпечних відходів у складі побутових відходів. Рекомендований перелік товарів (виробів, пристроїв, приладів), що вміщують небезпечні компоненти (складові), та знаків, що нанесені на цих товарах або їх упаковці, за якими можливо ідентифікувати компоненти (складові) небезпечних відходів у складі побутових відходів, наведено у додатку 1 до „Методичних рекомендацій з організації збирання та перевезення побутових відходів”, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 23.10.2024 № 1172.

3.2.5.4. Управління відходами, що містять азбест

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Використання азбесту та інших шкідливих для навколишнього природного середовища речовин під час будівництва багатоквартирних будинків та приватних домівок в Україні досі є поширеною практикою.

Найпоширенішими азбестовмісними матеріалами зосереджені у будівельних матеріалах (покрівельний шифер), трубах для водопостачання та каналізації, звукоізоляції в будівельному секторі та промисловості тощо. Через канцерогенні властивості азбестових волокон азбестовмісних матеріалів вважаються небезпечними відходами, як тільки вони видаляються або знищуються. Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, руйнування будівель, питання утворення та накопичення азбесту постало досить гостро.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Заборона використання азбесту передбачена Законом України „Про систему громадського здоров'я”, наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.06.2023 № 1013 „Про затвердження Державних санітарних норм і правил „Про безпеку та захист працівників від шкідливого впливу азбесту та матеріалів і виробів, що містять азбест” доповнює заборону на використання азбесту та встановлює рекомендації щодо зменшення ризиків, пов'язаних з негативним впливом азбесту на здоров'я працівників у всіх видах трудової діяльності, де працівники піддаються або можуть піддаватися впливу азбестового пилу або пилу, що виділяється з виробів і матеріалів, які містять азбест.

Крім того у сфері управління азбестом постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1073 „Про затвердження Порядку управління відходами, що утворилися у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель і споруд внаслідок воєнних дій, терористичних актів, диверсій або проведення робіт з ліквідації їх наслідків, та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України” визначає правила, яких необхідно дотримуватися у випадку, якщо будівельні відходи змішуються з будь-якими азбестовмісними матеріалами, і чітко зазначає „відходи будівництва та знесення, забруднені

азбестом”. Зокрема, вони не підлягають подальшому обробленню або повторному використанню і мають бути захоронені.

3.2.5.5. Управління відходами, що містять поліхлоровані дифеніли/поліхлоровані терфеніли, непридатні до використання хімічні засоби захисту рослин

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Одними з найнебезпечніших ксенобіотиків для здоров'я людини і навколишнього природного середовища, які відносяться до стійких органічних забрудників (далі – СОЗ), є поліхлоровані дифеніли (далі – ПХД). ПХД – це висококанцерогенні органічні сполуки хлору, що використовуються як теплоносії, в електричних трансформаторах і конденсаторах, а також як добавки до фарб, безвуглецевого копіювального паперу та пластмас. З відкриттям екологічної токсичності ПХД і класифікацією їх як стійких органічних забруднювачів їхнє виробництво було заборонено „Стокгольмською конвенцією про стійкі органічні забруднювачі” у 2001 році.

Джерелами утворення СОЗ є промисловість, включаючи хімічну промисловість, сільське господарство (пестициди), енергетичний сектор, техніка (електричне та електронне обладнання). Ненавмисне утворення СОЗ (діоксини) відбувається під час термічних процесів спалювання вихлопного палива та відходів.

За проведеною Міндовкілля України попередньою інвентаризацією СОЗ в Україні визначено, що майже все накопичення токсикантів припадає на електрообладнання. Що стосується галузей промисловості, то тут лідерами є металургія за кількістю трансформаторів з концентрованими ПХД та машинобудування за кількістю конденсаторів з ПХД.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

„Правилами технічної експлуатації електроустановок споживачів”, затверджених наказом Міністерства палива та енергетики України від 25.07.2006 № 258 (у редакції наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 13.02.2012 № 91), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25.10.2006 за № 1143/13017, зазначено, що під час технічного обслуговування конденсаторів, у яких як просочувальний діелектрик використовується трихлордифеніл, необхідно вживати заходів для запобігання його потраплянню в навколишнє середовище. Просочені трихлордифенілом конденсатори, що вийшли з ладу, за відсутності умов їх відновлення повинні здаватися на відновлення суб'єктам господарювання, що здійснюють збирання та оброблення небезпечних відходів, та мають ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами, видану Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України України.

Інформаційне забезпечення

Регіональним планом управління відходами передбачається ряд заходів, спрямованих на підвищення рівня інформаційного забезпечення системи управління небезпечними відходами, зокрема: створення та забезпечення

функціонування системи з підвищення рівня обізнаності щодо управління небезпечними відходами; розміщення інформаційних матеріалів на сайтах органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій, подання інформації на місцевих телеканалах, інформаційних табло в комунальному громадському транспорті, на дошках оголошень житлових будинків, гаражних кооперативів, садових товариств щодо: системи роздільного збору відходів, насамперед небезпечних відходів в складі побутових; місць розташування пунктів прийому небезпечних відходів від населення, зокрема батарейок, акумуляторів від телефонів та ноутбуків, ртутьвмісних ламп та термометрів, зіпсованого та відпрацьованого електронного та електричного обладнання; графіків роботи і маршрутів руху мобільних установок прийому небезпечних відходів; місць розташування підприємств і організацій, що приймають небезпечні відходи в рамках розширеної відповідальності виробника; створення та забезпечення функціонування та вільного доступу до баз даних щодо утворювачів небезпечних відходів з розрізі суб'єктів господарювання різних форм власності з наявністю інформації щодо обсягів, видів, напрямків управління небезпечними відходами, насамперед СТО, АЗС, приватних медичних кабінетів та лабораторій, ФОП, потенційними утворювачами небезпечних відходів тощо; інформування утворювачів відходів про заходи для запобігання утворення відходів, про придатність до повторного використання та рециклінгу, про наявні системи для приймання та роздільного збору відходів, що утворились внаслідок виробничої діяльності.

3.2.6. Управління транспортними засобами, строк експлуатації яких закінчився

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Національним планом управління відходами до 2033 року передбачено: інвентаризацію кількості знятих з експлуатації транспортних засобів, об'єктів їх приймання та розбирання; визначення потреби у збільшенні наявних потужностей та створенні додаткових об'єктів з приймання та розбирання знятих з експлуатації транспортних засобів; створення інфраструктури для збирання, зберігання, розбирання знятих з експлуатації транспортних засобів, повторного використання та відновлення відходів, що утворилися після розбирання знятих з експлуатації транспортних засобів.

У Національному плані управління відходами до 2033 року зазначається, що цільові показники щодо повторного використання, рециклінгу та відновлення відходів транспортних засобів, знятих з експлуатації, будуть впроваджені після прийняття законодавства, яке встановлює розширену відповідальність виробників на транспортні засоби, зняті з експлуатації.

Щодо транспортних засобів, знятих з експлуатації, запропоновано досягнення суб'єктами господарювання такого цільового показника: через 6 років після прийняття закону, який впроваджує розширену відповідальність виробників на зняті з експлуатації транспортні засоби для всіх транспортних засобів, термін експлуатації яких закінчився, повторне використання та відновлення повинно бути збільшено до 85% від середньої ваги на транспортний засіб за рік.

У наступні роки прогнозується збільшення обсягу відходів, утворених внаслідок зняття з експлуатації транспортних засобів, що пов'язано зі старінням

автопарку, та прогнозованим ростом купівлі транспортних засобів, та військовими діями на території України.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Вимоги до організації управління знятими з експлуатації транспортними засобами визначаються Законом України „Про оброблення транспортних засобів, знятих з обліку” та іншими нормативно-правовими актами, що були розроблені відповідно до Директиви Європейського Парламенту та Ради 2000/53/ЄС від 18.09.2000 про зняті з експлуатації транспортні засоби.

Підприємства, що виробляють (виготовляють) транспортні засоби та взяли на себе зобов'язання забезпечити відновлення транспортних засобів власного виробництва, подають звітність у встановленому порядку (наказ Міністерства промислової політики України від 25.11.2013 № 63 „Про затвердження форми та порядку подання звітів підприємств, що виробляють (виготовляють) транспортні засоби та взяли на себе зобов'язання забезпечити відновлення транспортних засобів власного виробництва”).

Положення чинного Закону України „Про оброблення транспортних засобів, знятих з обліку” повністю не були реалізовані через відсутність економічних інструментів стимулювання відновлення транспортних засобів. На сьогодні в Україні відсутні організаційно-економічні механізми забезпечення оброблення транспортних засобів, знятих з експлуатації.

Автомобільний брукт містить велику кількість неметалічних матеріалів, а також кольорових металів. Технологічний процес оброблення легковагового металобрухту включає наступні операції: підготовку автомобіля; завантаження кузова автомобіля в дробарку; дроблення кузова; очищення і сортування роздробленого металобрухту; видалення і складування готової продукції.

Витрата енергії при дробленні кузовів залежить від комплектності автомобіля, зокрема, наявності шин, двигуна та ін. Тому з автомобіля перед дробленням знімаються двигун, шини, паливний бак, акумулятор, радіатор.

Після дроблення автомобіля отримують три фракції: магнітну (чорні метали), повітряну (неметалічні матеріали з низькою щільністю) фракцію, в яку входять всі кольорові метали – алюміній, цинк, мідь, а також нержавіюча сталь.

При подрібненні автомобіля утворюються пожежонебезпечний пил полімерних і текстильних матеріалів, які застосовуються при його виробництві, а також вибухонебезпечні суміші розпорошених масел і залишків палива, присутніх в автомобілі навіть після їх видалення при підготовці кузова до відновлення. Такі пожежно- і вибухонебезпечні суміші необхідно видаляти з дробарки якомога повніше і швидше.

Подрібнені матеріали кузова відводяться з дробарки у шахту повітряного сепаратора для розділення металевої і неметалічної фракцій. Відібрані неметалічні матеріали і кольорові метали складаються роздільно і вивозяться з цеху на різні ділянки або для подальшого відновлення на заводі, або для продажу спеціалізованим підприємствам.

Лінія оброблення моторного брухту. Початковою сировиною є двигуни внутрішнього згорання, карбюратори і корпуси коробок передач з ливарних алюмінієвих сплавів. Вміст у відходах залізних включень складає до 20%, масел і води – до 10%.

Максимальні розміри шматків брухту при обробленні не повинні перевищувати 300x150x50 мм. Щільність брухту може бути від 100 до 3500 кг/м³. Відходи брухту подрібнюються в дробарці і піддаються магнітній сепарації. В результаті оброблення отримують два продукти: немагнітний – сплави алюмінію із вмістом заліза до 0,2%, і магнітний – із вмістом алюмінію до 2%.

Оброблення лому радіаторів. Вживані в даний час типи і конструкції радіаторів можна розділити на чотири групи по видах основних конструкційних матеріалів: мідні, алюмінієві, сталеві і комбіновані. Лом радіаторів піддають обробленню для відділення сталевих деталей від кольорових металів ручним, механічним або вогняним способами. Ручним способом радіатори обробляють за допомогою інструментів, відокремлюючи залізний кожух від корпусу радіатора, потім відокремлюють патрубки і дрібні залізні деталі від бачків. Відокремлені шматки із залишками латуні і припою сортують з попередньою візуальною оцінкою залишків кольорових металів на шматках заліза на дві групи: низькоякісні відходи лому міді; лом чорних металів з видимими незначними залишками припою, латуні або без них. На місці оброблення сортують отримані продукти.

Залізні деталі, звільнені від припою, направляють підприємствам, що обробляють вторинні чорні метали. Латунний корпус радіатора поступає на пакетування. Залізні деталі з вкрапленнями і напливами припою, залишками латуні накопичують і відвантажують як низькоякісний лом залежно від вмісту міді. Серцевину і бачки піддають пакетуванню. Припій, який стікає на підставу, накопичують і переплавляють в злитки, які реалізують як олов'яносвинцеві сплави залежно від вмісту олова, сурми, свинцю, кобальту, нікелю.

Процес підготовки радіаторного лому малопродуктивний і вимагає великого числа роздільників. Широкого застосування ця технологія поки не знайшла.

Оброблення лому акумуляторів. Оброблення відпрацьованих акумуляторів є основною статтею отримання свинцю зі свинецьовмісного лому і відходів. Основними операціями при підготовці лому акумуляторів до металургійного оброблення є дроблення, класифікація і сепарація. При цьому розрізняють наступні способи сепарації: сухі, гідравлічні і з використанням важких середовищ. Інший спосіб відновлення відпрацьованих акумуляторів полягає в механізованому обробленні і сепарації акумуляторного лому, плавленні і рафінуванні чорного свинцю. При обробленні амортизованих акумуляторів отримують п'ять фракцій: металеву, окисно-сульфатну, поліпропіленову, полівінілхлоридну і ебонітову.

Оброблення зношених шин. Найбільш поширеним методом, що дозволяє частково обробляти і використовувати стару гуму, є регенерація. Процес регенерації включає наступні технологічні операції: сортування і подрібнення гуми, звільнення її від текстильного волокна і металу, девулканізацію і механічну обробку отриманого продукту. Різні способи регенерації відрізняються, головним чином, технічним оформленням процесу девулканізації. До застарілих методів регенерації відносяться лужний, кислотний, термічний, паровий, а також метод розчинення. В даний час

застосовуються три методи регенерації: водонейтральний, термомеханічний і метод диспергування.

РПУВ рекомендується провести інвентаризацію кількості знятих з експлуатації транспортних засобів, об'єктів їх приймання та розбирання на території області. На основі інвентаризації, визначити потребу у збільшенні наявних потужностей та створенні додаткових об'єктів з приймання та розбирання знятих з експлуатації транспортних засобів. При реалізації РПУВ на основі техніко-економічного обґрунтування визначити потребу у створенні в області спеціалізованого централізованого об'єкту з приймання та розбирання знятих з експлуатації транспортних засобів для повторного використання та відновлення відходів.

Інформаційне забезпечення

Недостатня ефективність системи обліку знятих з експлуатації транспортних засобів ускладнює контроль за їхнім рухом та відновленням. За браком наявної інформації є небезпека у накопиченні невідновленого транспорту.

Проводити дієву інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення та суб'єктів господарювання щодо впроваджуваної системи обліку знятих з експлуатації транспортних засобів, за їхнім рухом та відновлення.

3.2.7. Управління відходами, що біологічно розкладаються з інших джерел

3.2.7.1. Управління відходами деревообробної промисловості

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

До 2021 року відзначалась поступова динаміка до збільшення деревних відходів (кількість утворених деревних відходів у 2021 році у 2,1 рази вища у порівнянні з 2014 роком), у той же час спостерігається спад утворення даного виду відходів з 2022 року (у 2022 році – 46% від відповідного обсягу у 2021 році та у 2023 році – 12% відповідно), що пов'язано із зменшенням економічного розвитку регіону через воєнний стан.

Обсяги видалення деревних відходів відповідно складають близько 0,5% (у 2021 році) до 17,9% у 2023 році та мають тенденцію до збільшення. Методи оброблення деревних відходів є аналогічними з біовідходами. До наявних об'єктів оброблення деревних відходів (за даними ТГ) відноситься земельна ділянка ККП „Водоканал Плюс” для зберігання органічних відходів (біовідходи) – за межами села Колісниківка Полтавського району Полтавської області (49.199138, 34.213738, площа – 1,5 га), рік введення в експлуатацію – 2023 рік.

РПУВ не включає окремих заходів щодо управління відходами деревообробної промисловості. Управління цими відходами здійснюється на загальних засадах управління відходами.

3.2.7.2. Управління відходами сільського господарства

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року виділяється кілька типів відходів виробництва продукції сільського господарства (відходів сільського господарства): відходи рослинного

походження; відходи тваринного походження; агрохімічні відходи (залишкові добрива, хімічні та органічні засоби захисту рослин, ветеринарні препарати); аквакультура.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами

Управління відходами рослинного походження

За даними Головного управління статистики у Полтавській області спостерігається стійка динаміка щодо щорічного зменшення утворення даного виду відходів. Обсяги відновлення даного виду відходу мають тенденцію до зростання і складають у 2014-2023 роках більше 60%, у 2023 році даний показник склав 94,2%.

У Національному плані управління відходами до 2033 року передбачаються наступні заходи, що повинні бути реалізовані в регіонах:

створення об'єктів з анаеробного розкладання відходів рослинного походження;

створення об'єктів для рециклінгу відходів рослинного походження.

Найбільш раціональним способом оброблення відходів є створення паливних пелет. Їх можна застосовувати як самостійне паливо або додаткову добавку до вугілля.

Такі проекти можуть бути реалізовані суб'єктами господарювання самостійно, як виключно для рослинних відходів так і для комбінації рослинних відходів з відходами тваринництва/птахівництва, а також з виробничими відходами.

РПУВ включає заходи щодо управління відходами рослинного походження в частині створення станції компостування на регіональних полігонах області.

Суб'єкти господарювання, у виробництві яких утворюються рослинні відходи, за умови реалізації проекту компостування відходів в області, можуть розглядати передачу відходів рослинного походження на компостування.

Управління відходами тваринного походження

Організаційні та правові засади діяльності фізичних та юридичних осіб, пов'язаної з утворенням, збиранням, перевезенням, зберіганням, обробленням, відновленням та видаленням побічних продуктів тваринного походження, не призначених або визнаних непридатними для споживання людиною, продуктів оброблення, переробки побічних продуктів тваринного походження, не призначених для споживання людиною, регулюються законом України „Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною”.

За даними Головного управління статистики у Полтавській області у 2023 році утворення відходів тваринного походження та змішаних харчових відходів становить 12,08 тисяч тонн. До 2018 року формувалася стійка тенденція до збільшення утворення обсягів даних відходів, з 2019 року утворення даних відходів поступово зменшувалося. Найменше утворено у 2023 році, що пов'язано зі спадом виробництва в області, і становило 13,7% у порівнянні з 2014 роком. Обсяги відновлення даного виду відходу мають тенденцію до зростання і у 2019-2022 роках складав більше 90%, хоча у 2023 році даний

показник склав 0,009%, що скоріш за все відображає недостовірність поданої звітності підприємствами.

Утворення тваринних екскрементів, сечі та гною становить 240,9 тис. т. Відновлення даного виду відходу має тенденцію до зниження: якщо у 2014 році складало 100%, то у 2023 році – 80%. Тваринні екскременти, сеча та гній відновлюються практично в повному обсязі, використовуються на сільськогосподарських угіддях як органічне добриво.

Операції зі збирання, перевезення та оброблення сільськогосподарських відходів тваринного походження здійснюються суб'єктами господарювання (утворювачами відходів самостійно).

Діючі худобомогильники та біотермічні ями (аналіз приведено в п. 2.2.7.2) повинні бути закриті або приведені у відповідність до відповідних вимог щодо забезпечення екологічної та ветеринарно-санітарної безпеки.

Об'єкти з оброблення відходів сільського господарства тваринного походження можуть бути створені суб'єктами господарювання, як частина їх особистої стратегії розвитку власної комерційної діяльності.

Таким чином, у сфері управління відходами сільського господарства тваринного походження необхідно забезпечити:

- облік відходів сільського господарства тваринного походження;

- створення/уточнення обласного реєстру об'єктів утворення та зберігання відходів сільського господарства тваринного походження (місця зберігання тваринних екскрементів (у т.ч. пташиного посліду), інших відходів тваринного походження), аналіз місць зберігання відходів щодо забезпечення екологічної та ветеринарно-санітарної безпеки та усунення невідповідностей;

- створення/уточнення обласного реєстру худобомогильників та біотермічних ям для захоронення трупів тварин, проведення оцінки ризику худобомогильників та біотермічних ям для захоронення трупів тварин, усунення виявлених недоліків та припинення експлуатації і закриття тих об'єктів, відносно яких були прийняті відповідні рішення;

- створення/уточнення обласного реєстру об'єктів оброблення відходів сільського господарства тваринного походження;

Суб'єктам господарювання – власникам відходів тваринного походження (у т.ч. побічних продуктів тваринного походження) забезпечити укладання договорів з підприємствами з виробництва тваринних білків та кормових домішок для забезпечення їх сировиною.

3.2.7.3. Управління відходами лісового господарства

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Офіційні дані про обсяги утворення відходів у галузі лісового господарства в Полтавській області відсутні.

За даними підприємств області даної галузі щорічний обсяг утворення відходів „20 01 38 Древина інша, ніж зазначена за кодом 20 01 37” (древина пиляна чи стругана некондиційна) складає близько 10 тис. т, дані відходи повністю відновлюються на лісосіці: складання в купи не вище 1 м, рівномірне розкидання по площі.

Управління відходами лісового господарства у Полтавській області здійснюється на загальних засадах управління біовідходами.

3.2.7.4. Управління відходами харчопереробної промисловості

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Частково управління даними відходами проаналізовано у підпункті 3.2.2. Поняття „харчові відходи” включає залишки їжі людини, а також відходи підприємств готельно-ресторанного бізнесу та підприємств харчової промисловості. Склад харчових відходів змінюється в залежності від джерела надходження.

Управління відходами харчопереробної промисловості у Полтавській області здійснюється на загальних засадах управління відходами промислового походження. Окремі об'єкти інфраструктури у РПУВ не передбачаються. У той же час окремі питання можуть бути розглянуті на етапі МПУВ. Зокрема питання відновлення відходів барди може становити загрозу навколишньому середовищу, тому оброблення післяспиртової барди є критично важливим кроком на будь-якому підприємстві. Барда, що утворюється під час виробництва пива та спирту, може бути використана як цінний корм для тварин.

Інформаційне забезпечення

Забезпечити підготовку кваліфікованих фахівців шляхом цільового навчання і формування кадрового резерву інженерно-технічних працівників, здатних впроваджувати нову техніку, сучасне технологічне обладнання, освоювати нові автоматизовані системи управління технологічними процесами на харчопромислових підприємствах.

3.2.7.5. Управління осадами стічних вод

Створення та забезпечення функціонування системи управління відходами

Основними напрямками управління осадами стічних вод від комунальних очисних споруд є скидання осаду на спеціально обладнані звалища (полігони) та розміщення у котлованах, ставках-накопичувачах, відстійних басейнах – від 50 до 72% від загального обсягу утвореного осаду у період 2017-2023 років. Основними інфраструктурними об'єктами управління даними відходами є комунальні підприємства, що здійснюють свою діяльність у сфері водовідведення та санітарного обслуговування населених пунктів й відповідно обслуговують місця видалення відходів, які розташовуються у безпосередній близькості до комунальних очисних.

Основною проблемою, що потребує особливої уваги, при організації системи управління осадами стічних вод є фактична відсутність потужностей в області з оброблення даних відходів й відповідно переважність полігонного захоронення цих відходів, їх розміщення на звалищах або інших місцях видалення. Крім того, осади стічних вод попередньо складаються на спеціальних майданчиках для їх зневоднення. Все це загострює існуючі проблеми управління даними відходами й може привести до виникнення нових більш складних проблем, якими є загрози санітарно-екологічного характеру, особливо, вилучення значних площ земель під спеціальні майданчики для зневоднення осадів, що спричиняє негативний вплив на довкілля. Наразі застосування процесів природного зневоднення є нераціональним як з економічної, так і екологічної точок зору. Видалення даних відходів спричиняє додаткове навантаження на навколишнє середовище й не дає використати

високий енергетичний потенціал даних відходів для їх подальшого оброблення з метою одержання енергії.

В Полтавській ТГ нераціональне управління осадами стічних вод тісно пов'язано з експлуатаційним та екологічним станом Затуринських та Супрунівських очисних споруд. Значна частина обладнання вже вичерпала свої терміни обґрунтованого використання й потребують сучасного оновлення новітніми технологіями з мінімізацією площ відчужених земель.

В рамках РПУВ розглядається як один із альтернативних варіантів можливість створення на Затуринських очисних спорудах, в умовах реконструкції системи очищення стічних каналізаційних вод, сучасного комплексу з оброблення осадів стічних вод. Вибір конкретної технології здійснюється на стадії відповідного техніко-економічного обґрунтування. Відповідно в РПУВ передбачено:

проведення інвентаризації місць розміщення осаду стічних вод та кількості його утворення;

проведення оцінки для визначення доцільності створення об'єктів оброблення осаду стічних вод на базі комунальних підприємств області (КП „Полтававодоканал”, КП „Кременчукводоканал” Кременчуцької міської ради, КП ВУВКГ Горішньоплавнівської міської ради);

створення потужностей з оброблення осаду стічних вод на базі комунальних підприємств з очищення стічних вод (після відповідного техніко-економічного обґрунтування).

Згідно з ДБН В.2.5-75:2013 „Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування” осади, що утворюються в процесі очищення стічних вод, мають проходити обробку, яка забезпечує їх повторне використання, раціональне використання території, захист ґрунту, ґрунтових вод й атмосфери.

Порядок оброблення осадів після зневоднення залежить від їх хімічного складу. За відсутності важких металів, радіонуклідів та інших консервативних токсичних речовин осад направляється на компостування і використовується як органічне добриво. При наявності токсичних речовин в осаді, він захоронюється в спеціально відведених місцях.

Мінімізація навантаження на довкілля, пов'язаного з відходами. Осад стічних вод має статус відходів та розміщується у спеціально відведених місцях.

За таких умов, підприємство є платником екологічного податку за обсяги та розміщення відходів. Зважаючи на те, що власниками осадів стічних вод в області є підприємства комунальної форми власності, з метою зниження фінансового навантаження, доцільно розглянути осади стічних вод як сировину, і спрямувати її на повторне використання.

Порядком повторного використання очищених стічних вод та осаду стічних вод за умови дотримання нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 341, встановлено, осади стічних вод, які пройшли необхідні технологічні стадії обробки, можуть використовуватися для удобрення ґрунтів відповідно до Закону України „Про охорону земель” з

урахуванням особливостей, як альтернативний вид палива, відповідно до Закону України „Про альтернативні джерела енергії”.

При підготовці осадів для повторного використання з метою удобрення ґрунтів та використання як альтернативного виду палива впровадження технологічних стадій знезараження та сушки осадів є обов'язковим. Осади стічних вод, що використовуються для удобрення, повинні відповідати вимогам ДСТУ 7369:2013 та мати позитивний висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи.

Загалом на очисних спорудах застосовують наступні процеси обробки осадів стічних вод: попереднє ущільнення (або згущення); аеробну стабілізацію в стабілізаторах при продуктивності станції 64-100 тис.м³ /добу чи анаеробну стабілізацію в метантенках при продуктивності станції понад 100 тис.м³/добу; механічне зневоднення з попереднім кондиціонуванням осадів на вакуум-фільтрах, фільтр-пресах або центрифугах; зневоднення на мулових майданчиках; термічну обробку шляхом сушіння і спалювання.

Економічно вигіднішими технологіями обробки стічних вод є компостування у валках і тунельне компостування. Метод забезпечує необхідні характеристики для використання осадів як органічного добрива. Його альтернатива – вермікомпостування – становить собою сучасну, недорогу і екологічно чисту біотехнологію, в якій дощові черв'яки використовуються в якості природних біореакторів для розкладання органічних речовин.

Захоронення осаду можна здійснювати на полігонах побутових відходів, відповідно до вимог будівництва полігонів побутових відходів, тобто створювати геологічні бар'єри, засоби управління фільтратом та біогазом. На полігони не дозволяється приймати осад стічних вод, вологість якого менше 15%. Спалювання осадів у спеціальних печах здійснюється при неможливості їх видалення, нестачі території для їх заховання чи при наявності в осадах токсичних домішок.

Регіональним планом управління відходами рекомендується на етапі будівництва або модернізації очисних споруд визначити спосіб управління осадом очисних споруд та спроектувати відповідні установки для оброблення осадів очисних споруд з метою отримання бажаних властивостей, що дозволить здійснювати екологічно безпечне управління ними.

Окрім цього, Регіональним планом управління відходами рекомендується при створенні компостувальних станцій відправляти осад стічних вод на дані об'єкти оброблення відходів для компостування.

Інформаційне забезпечення

Інформувати громадськість та залучати її до активного обговорення з метою пошуку шляхів вирішення наявних проблем у роботі системи водовідведення та проводити дієву інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення.

Забезпечити підготовку кваліфікованих фахівців шляхом цільового навчання і формування кадрового резерву інженерно-технічних працівників, здатних впроваджувати нову техніку, сучасне технологічне обладнання, освоювати нові автоматизовані системи управління технологічними процесами

на підприємствах водопостачання та водовідведення, де відбуваються процеси з оброблення осадів стічних вод від комунальних очисних споруд.

3.3. Забезпечення реалізації РПУВ

3.3.1. Інституційна структура управління відходами

Загальні положення

Створення, вдосконалення та підтримання функціонування системи управління відходами на рівні кластерів (інституційні і організаційні аспекти)

РПУВ передбачає створення системи управління відходами на рівні кластерів. Така система охоплює територію певної кількості громад, а її створення і підтримання потребує узгодженості управлінських і технічних рішень. Організаційною основою діяльності в зазначеному форматі є законодавчо визначені принципи та форми співробітництва територіальних громад.

РПУВ передбачає розроблення локальних планів управління відходами для кластерів. Така робота потребує створення на рівні кожного з кластерів органу (інституційної структури), який буде мати права та повноваження приймати рішення з цього питання від імені усіх громад, що входять в кластер. Таким органом можуть бути створені на рівні кластерів координаційні ради з питань управління відходами. Передбачається, що представники, які входять в координаційну раду будуть працювати на громадських засадах, або в межах загального фінансування їх основної діяльності (для представників виконавчих структур ОМС). При цьому передбачається, що безпосередньо розроблення локальних планів управління відходами для кластерів здійснюється із залученням сторонніх експертів на комерційних засадах. Фінансування такої діяльності може здійснюватися з місцевих бюджетів громад, що входять в кластер за механізмами співробітництва територіальних згідно із законом.

Функціонування системи управління відходами на рівні кластерів потребує прийняття певних поточних управлінських рішень, у т.ч. таких, що потребують попереднього експертного опрацювання. Така діяльність здійснюється або в межах загального фінансування відповідних представників виконавчих структур ОМС або з залученням сторонніх експертів на комерційних засадах з фінансуванням з місцевих бюджетів громад, що входять в кластер за механізмами співробітництва територіальних громад, або в інший спосіб.

Регіон (область) є базовою одиницею у системі управління відходами, який має достатньо управлінських важелів. До компетенції структурних підрозділів спеціально уповноважених органів виконавчої влади на місцях належать функції обліку, моніторингу, контролю потоків відходів, координації діяльності структур у цій сфері, інформаційно-аналітичні та дозвільні процедури, стимулювання діяльності суб'єктів господарювання розроблення та реалізація регіональних планів управління відходами, погодження місцевих планів управління відходами, здійснення оцінки ефективності їх виконання, сприяння створенню об'єктів оброблення відходів у рамках співробітництва територіальних громад, забезпечення реалізації заходів Національного плану управління відходами до 2033 року та Національної програми запобігання утворенню відходів створення умов для організації та будівництва об'єктів

оброблення відходів, облік та ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ, відходів, власник яких не встановлений.

Компетентними органами, що ухвалюють рішення та здійснюють функції контролю, є територіальні органи Державної екологічної інспекції України, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної служби статистики України.

У загальному вигляді інституційна структура управління відходами на регіональному рівні включає учасників системи управління (їх обов'язки та повноваження), принципи їх взаємодії, у т.ч. інформаційного обміну.

Особливості інституційної структури управління конкретними видами відходів визначаються чинним нормативно-правовим регулюванням, що визначає обов'язки та повноваження учасників системи.

Суб'єктами системи управління відходами є:

утворювачі відходів (населення, організації, установи);

суб'єкти, що надають послуги в сфері управління відходами;

органи державної влади та місцевого самоврядування, що приймають управлінські рішення та виконують функції контролю у сфері управління відходами.

Суб'єкт господарювання у сфері управління відходами

Суб'єкти господарювання, які здійснюють збирання та перевезення побутових відходів, визначаються органами місцевого самоврядування на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Виконавчий орган місцевої ради на конкурсних засадах може визначити декількох суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність із збирання та перевезення побутових відходів, на території територіальної громади за територіальним принципом та/або за видами побутових відходів (змішані, великогабаритні, ремонтні, небезпечні).

Суб'єкти господарювання, які здійснюють відновлення та видалення побутових відходів, визначаються органами місцевого самоврядування відповідно до регіонального та місцевих планів управління відходами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Суб'єкти господарювання, визначені виконавцями послуг з перевезення побутових відходів, що на момент набрання чинності Законом України „Про управління відходами” мають чинний договір на надання відповідних послуг з органами місцевого самоврядування, повинні переукласти такий договір з адміністратором (у разі його визначення). Договір про надання послуги з управління побутовими відходами переукладається на той самий строк, на який він був укладений з органом місцевого самоврядування.

Суб'єкт господарювання у сфері управління відходами для провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами зобов'язаний:

мати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів та ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами;

провадити діяльність на об'єктах оброблення відходів, які відповідають вимогам законодавства. Види відходів, що підлягають обробленню на таких об'єктах, повинні відповідати дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів.

Маркування зібраних небезпечних відходів у складі побутових відходів здійснюється суб'єктом господарювання у сфері управління відходами після їх збирання.

Розрахунок тарифу на послугу з управління побутовими відходами здійснює виконавець послуги.

Розрахунок тарифів на збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів здійснюють суб'єкти господарювання, які здійснюють відповідні операції.

Суб'єкти господарювання у сфері управління відходами мають право:
зберігати відходи на об'єктах оброблення відходів до проведення операцій з оброблення строком до одного року;

брати участь у розробленні Національного плану управління відходами, регіональних, місцевих планів управління відходами та програми запобігання утворенню відходів у встановленому порядку;

брати участь у встановленому законодавством порядку в конкурсах на набуття права виконання операцій із збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів на певній території.

Суб'єкти господарювання у сфері управління відходами зобов'язані:
дотримуватися вимог щодо збирання, перевезення та оброблення відходів, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами;

не допускати змішування відходів, що можуть бути відновлені, з відходами, що не можуть бути відновлені;

вести облік відходів, що утворилися у результаті їхньої діяльності чи були отримані від інших суб'єктів господарювання, облік операцій з управління відходами та подавати звітність відповідно до закону;

класифікувати свої відходи відповідно до Національного переліку відходів та Порядку класифікації відходів;

забезпечувати здійснення операцій з оброблення відходів на об'єктах оброблення відходів;

забезпечувати утримання в належному санітарному і технічному стані об'єктів оброблення відходів, забезпечувати дотримання правил техніки безпеки та пожежної безпеки на них;

надавати місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, уповноваженим органам виконавчої влади у сфері управління відходами інформацію про відходи та пов'язану з ними діяльність;

відшкодовувати шкоду, заподіяну здоров'ю та майну громадян України, навколишньому природному середовищу, підприємствам, установам та організаціям внаслідок порушення встановлених правил управління відходами, відповідно до закону;

мати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів;

мати ліцензію на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами та/або письмову згоду (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів чи висновок на транскордонне перевезення відходів відповідно до закону;

забезпечувати професійну підготовку, підвищення кваліфікації та проведення атестації фахівців у сфері управління відходами;

призначати відповідальних осіб у сфері управління відходами;

виконувати інші обов'язки, передбачені законом.

Утворювачі побутових відходів

Утворювачі відходів

Утворювачами побутових відходів (ПВ) є населення, підприємства, організації, установи, інші суб'єкти господарювання.

Функції утворювачів побутових відходів (первинних) визначені законодавством.

Органи місцевого самоврядування

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління відходами (стаття 26. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері управління відходами Закону України „Про управління відходами”):

1. До повноважень сільських, селищних, міських рад у сфері управління відходами належить:

- 1) участь у реалізації державної політики у сфері управління відходами;
- 2) участь у розробленні та реалізації регіональних планів управління відходами;
- 3) затвердження місцевих планів управління відходами;
- 4) вирішення питань щодо розміщення на території відповідних територіальних громад об'єктів оброблення відходів;
- 5) створення пунктів роздільного збирання побутових відходів.

2. До повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері управління відходами належить:

- 1) розроблення та реалізація місцевих планів управління відходами;
- 2) організація управління побутовими відходами, відходами будівництва та знесення;
- 3) визначення у встановленому порядку суб'єктів господарювання, які здійснюють збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів;
- 4) визначення адміністратора послуги з управління побутовими відходами;
- 5) запровадження роздільного збирання побутових відходів та забезпечення виконання цільових показників щодо підготовки для повторного використання та рециклінгу побутових відходів;
- 6) організація роботи пунктів роздільного збирання побутових відходів;
- 7) забезпечення ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ у межах населених пунктів;
- 8) передача відходів, власник яких не встановлений, суб'єктам господарювання у сфері управління відходами для їх оброблення;
- 9) надання інформації, проведення роз'яснювальної та просвітницької роботи серед населення щодо управління відходами;
- 10) визначення одиниці вимірювання обсягу наданої послуги з управління побутовими відходами;
- 11) затвердження норм надання послуги з управління побутовими відходами;
- 12) затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері управління побутовими відходами;

13) встановлення тарифів на послугу з управління побутовими відходами, а також тарифів на збирання, перевезення, відновлення, видалення побутових відходів окремо за видами побутових відходів (змішані, великогабаритні, ремонтні, небезпечні);

14) укладення договорів з організаціями розширеної відповідальності виробників щодо запровадження приймання та роздільного збирання видів побутових відходів, на які поширюється розширена відповідальність виробника.

3. Органи місцевого самоврядування здійснюють й інші повноваження у сфері управління відходами відповідно до закону.

Утворювачі побутових відходів зобов'язані (пункт 2 статті 31. Права та обов'язки утворювачів побутових відходів Закону України „Про управління відходами”):

1. Утворювачі побутових відходів мають право:

1) одержувати у встановленому порядку повну та достовірну інформацію про безпечність об'єктів оброблення побутових відходів;

2) самостійно шляхом компостування обробляти біовідходи на присадибних, дачних і садових ділянках згідно з правилами, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

2. Утворювачі побутових відходів зобов'язані:

1) укладати договори з виконавцем послуги з управління побутовими відходами та вносити у встановленому порядку плату за послугу з управління побутовими відходами;

2) забезпечувати передачу побутових відходів до системи управління побутовими відходами, а побутові відходи, на які поширюється розширена відповідальність виробника, – до системи приймання або роздільного збирання, створеної організаціями розширеної відповідальності виробників;

3) забезпечувати у встановленому порядку роздільне збирання відходів за наявності об'єкта оброблення відходів.

3. Утворювачі побутових відходів мають права та обов'язки споживачів житлово-комунальних послуг, передбачені Законом України „Про житлово-комунальні послуги”.

Утворювачі відходів, крім утворювачів відходів домогосподарств

Утворювачі відходів, крім утворювачів відходів домогосподарств, зобов'язані (пункт 2 статті 16. Права та обов'язки утворювачів відходів, крім утворювачів відходів домогосподарств Закону України „Про управління відходами”):

1) запобігати утворенню та зменшувати обсяги утворення відходів;

2) класифікувати свої відходи відповідно до Національного переліку відходів та Порядку класифікації відходів;

3) обробляти відходи самостійно, за наявності дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів, або передавати їх для оброблення суб'єктам господарювання у сфері управління відходами, які мають такий дозвіл;

4) у разі утворення побутових відходів укладати договір про надання послуги з управління побутовими відходами з виконавцем відповідної послуги та вносити плату за надання такої послуги відповідно до встановлених тарифів;

5) не допускати змішування відходів, що можуть бути відновлені, з відходами, що не можуть бути відновлені;

6) вести облік відходів, що утворилися в результаті їхньої діяльності, та подавати відповідну звітність;

7) розробляти та виконувати плани управління відходами підприємств, установ та організацій у встановленому порядку;

8) забезпечувати утримання в належному санітарному і технічному стані місць утворення та зберігання відходів, а також забезпечувати дотримання встановлених правил техніки безпеки та пожежної безпеки у таких місцях;

9) надавати органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування інформацію про відходи та пов'язану з ними діяльність;

10) призначати відповідальних осіб у сфері управління відходами;

11) відшкодовувати шкоду, заподіяну здоров'ю та майну громадян України, навколишньому природному середовищу, підприємствам, установам та організаціям внаслідок порушення встановлених правил управління відходами, відповідно до закону;

12) подавати декларацію про відходи, якщо діяльність такого утворювача відходів призводить до утворення небезпечних відходів або річний обсяг утворення відходів, що не є небезпечними, перевищує 50 т.

Плани управління відходами підприємств, установ та організацій

Утворювачі відходів, які подають декларацію про відходи відповідно до Закону України „Про управління відходами”, суб'єкти господарювання у сфері управління відходами розробляють плани управління відходами.

У планах зазначаються прогнозні показники утворення відходів, їх код та найменування, заходи, яких планується вжити для запобігання утворенню та зменшення обсягів відходів, їх належного збирання, перевезення, оброблення, виконання інших зобов'язань, визначених Законом України „Про управління відходами”.

Порядок розроблення планів управління відходами підприємств, установ та організацій затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Суб'єкти господарювання, які в результаті господарської діяльності є утворювачами та/або власниками відходів, зобов'язані вести облік за обсягом, кодом і найменуванням, джерелами утворення відходів, здійсненню операцій з управління відходами.

Інструменти які застосовуються для регулювання системою управління відходами

Для управління системою управління відходами застосовуються передбачені чинною нормативно-правовою базою інструменти такі як:

правила благоустрою території населених пунктів;

місцеві плани управління відходами;

приписи органів державного контролю за дотримання законодавства в сфері управління відходами та дотримання вимог санітарного законодавства;

передбачені законодавством заходи для припинення порушення санітарного законодавства та законодавства про управління відходами.

Головне управління Держпродспоживслужби у Полтавській області

Головне управління Держпродспоживслужби у Полтавській області є територіальним органом Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) України який здійснює державний ветеринарно-санітарний контроль за збиранням та знищенням загиблих тварин і відходів тваринного походження.

Державна екологічна інспекція Центрального округу

Державна екологічна інспекція Центрального округу є територіальним органом Державної екологічної інспекції України який здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням органами центральних органів виконавчої влади (територіальними), місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами – нерезидентами вимог законодавства, зокрема у сфері управління відходами.

Повноваження, обласних державних (військових) адміністрацій у сфері управління відходами

До повноважень обласних державних (військових) адміністрацій у сфері управління відходами належить:

участь у формуванні та реалізації державної політики управління відходами;

розроблення та реалізація регіональних планів управління відходами, здійснення оцінки ефективності їх виконання;

сприяння створенню об'єктів оброблення відходів в рамках співробітництва територіальних громад;

забезпечення реалізації заходів Національного плану управління відходами та Національної програми запобігання утворенню відходів;

створення умов для організації та будівництва об'єктів оброблення відходів;

взаємодія з органами місцевого самоврядування;

облік несанкціонованих сміттєзвалищ та відходів, власник яких не встановлений;

ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ;

надання інформації, проведення роз'яснювальної та просвітницької роботи з населенням щодо управління відходами;

погодження місцевих планів управління відходами.

Установи та відомства облдерж(військ)адміністрації у сфері управління відходами.

В складі Полтавської обласної державної (військової) адміністрації наявні структурні підрозділи у функціональних обов'язках яких передбачена діяльність в сфері управління відходами:

Департамент будівництва, містобудування і архітектури, житлово-комунального господарства та енергетики Полтавської ОВА;

Департамент екології та природних ресурсів Полтавської ОВА;

Управління інфраструктури Полтавської ОВА.

Департамент будівництва, містобудування і архітектури, житлово-комунального господарства та енергетики Полтавської ОВА

Основними завданнями департаменту є:

забезпечення на території області реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства, паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження (у тому числі у сфері питної води та питного водопостачання, теплопостачання, енергоефективності та енергозбереження, ціно-, тарифоутворення і розрахунків за житлово-комунальні послуги та спожиті енергоносії, дотримання лімітної дисципліни), житлової політики, благоустрою населених пунктів, квітково-декоративного насадництва та розсадництва, управління побутовими відходами, поховання;

спрямування та контроль за роботою відповідних структурних підрозділів районних державних адміністрацій з питань житлово-комунального господарства, паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження;

внесення в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення системи обліку, звітності та державної статистики у сфері житлово-комунального господарства, паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження;

підготовка у межах компетенції пропозицій до проєкту обласного бюджету та подання їх на розгляд облдержадміністрації;

забезпечення здійснення заходів з реформування житлово-комунального господарства відповідно до державної і обласних програм;

забезпечення здійснення заходів щодо стабілізації роботи і нарощування обсягів виробництва та надання послуг у сфері житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу;

забезпечення у межах своїх повноважень розроблення пропозицій до проєктів державних та галузевих програм та участь у їх виконанні.

Департамент екології та природних ресурсів Полтавської ОВА

Основними завданнями департаменту є:

забезпечення реалізації державної політики у сферах охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів (земля, надра, поверхневі та підземні води, атмосферне повітря, ліси, тваринний і рослинний світ), управління відходами (крім управління радіоактивними відходами), пестицидами та агрохімікатами, екологічної безпеки, заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі;

здійснення регулювання у сферах охорони навколишньою природною середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, управління відходами (крім управління радіоактивними відходами), пестицидами та агрохімікатами, організації, охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду області, формування, збереження та використання екологічної мережі;

інформування населення через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища на території Полтавської області.

Управління інфраструктури Полтавської ОВА

Основними завданнями управління є забезпечення реалізації державної політики у сферах транспорту (авіаційного, автомобільного, залізничного) та галузі промисловості.

Управління відповідно до визначених галузевих повноважень виконує такі завдання:

організовує виконання Конституції України і законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, розпоряджень голови обласної державної адміністрації та здійснює контроль за їх реалізацією;

надає пропозиції щодо розроблення і здійснення заходів для покращення інвестиційного та інноваційного клімату регіону у сферах транспорту (автомобільного, залізничного) та галузі промисловості;

здійснює організаційні заходи щодо стабілізації роботи і нарощування обсягів виробництва промисловими підприємствами;

надає пропозиції щодо розроблення програм економічного і соціального розвитку регіону, державних і регіональних програм розвитку у галузях транспорту і промисловості, нормативно-правових актів щодо стратегічного планування розвитку зазначених галузей;

організовує роботу щодо створення належних умов для доступу осіб з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів фізичного оточення та транспорту загального користування для перевезення пасажирів;

здійснює аналіз стану і тенденцій розвитку сфер транспорту та промисловості, бере участь у визначенні пріоритетів їх розвитку та підготовці пропозицій із зазначених питань;

здійснює відповідно до своєї компетенції підготовку пропозицій до проектів державного і обласного бюджетів;

здійснює відповідно до своєї компетенції підготовку пропозицій щодо реформування і розвитку сфер транспорту і промисловості та забезпечує здійснення заходів для їх реалізації;

бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів у сферах транспорту і промисловості у законодавчо визначених випадках;

здійснює спільно з відповідними організаціями заходи, спрямовані на забезпечення безпеки руху на всіх видах транспорту загального користування;

вносить пропозиції щодо вдосконалення маршрутної мережі міжміських, приміських та внутрішньообласних автобусних маршрутів загального користування, проведення конкурсів з метою розвитку конкуренції, обмеження монополізму на ринку пасажирських транспортних послуг та вибору на конкурсних засадах юридичних або фізичних осіб (автомобільних перевізників), які спроможні забезпечувати належну якість обслуговування перевезень пасажирів на автобусних маршрутах загального користування відповідно до вимог законодавства України;

сприяє розвитку регіонального ринку транспортних послуг, координації роботи окремих видів транспорту;

сприяє розміщенню на території області нових, а також реконструкції і ліквідації існуючих об'єктів виробничого і невиробничого призначення підприємств, що належать до сфери управління облдержадміністрації;

в межах функціональних повноважень погоджує призначення на посади та звільнення з посад керівників структурних підрозділів районних державних адміністрацій згідно з чинним законодавством;

забезпечує у межах своїх повноважень захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб;

здійснює контроль за дотриманням підприємствами, установами та організаціями правил, норм, стандартів у межах визначених повноважень;

аналізує стан та тенденції соціально-економічного розвитку галузей транспорту, зв'язку та промисловості, вживає заходів до усунення недоліків;

забезпечує ефективне і цільове використання відповідних бюджетних коштів;

бере участь у підготовці заходів щодо регіонального розвитку;

розробляє проекти розпоряджень голови обласної державної адміністрації, у визначених законом випадках – проекти нормативно-правових актів з питань реалізації галузевих повноважень;

бере участь у погодженні проектів нормативно-правових актів, розроблених іншими органами виконавчої влади;

бере участь у розробленні проектів розпоряджень голови обласної державної адміністрації, проектів нормативно-правових актів, головними розробниками яких є інші структурні підрозділи облдержадміністрації;

бере участь у підготовці звітів голови обласної державної адміністрації для їх розгляду на сесії обласної ради;

готує самостійно або разом з іншими структурними підрозділами інформаційні та аналітичні матеріали для подання голові обласної державної адміністрації;

забезпечує здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції;

готує (бере участь у підготовці) проекти угод, договорів, меморандумів, протоколів зустрічей делегацій і робочих груп у межах своїх повноважень;

розглядає в установленому законодавством порядку звернення громадян;

опрацьовує запити і звернення народних депутатів України та депутатів відповідних місцевих рад;

забезпечує доступ до публічної інформації, розпорядником якої є управління;

постійно інформує населення про стан здійснення визначених законом повноважень;

контролює органи місцевого самоврядування та надає методичну допомогу з питань здійснення наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади;

здійснює повноваження, делеговані обласною радою;

забезпечує у межах своїх повноважень виконання завдань мобілізаційної підготовки, цивільного захисту населення, дотримання вимог законодавства з охорони праці, пожежної безпеки;

організовує роботу з укомплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів;

забезпечує у межах своїх повноважень реалізацію державної політики стосовно захисту інформації з обмеженим доступом;

бере участь у вирішенні відповідно до законодавства колективних трудових спорів (конфліктів);

забезпечує захист персональних даних;

здійснює інші повноваження, передбачені чинним законодавством.

Ліцензійна та дозвільна системи

Суб'єкти господарювання для здійснення операцій з оброблення відходів зобов'язані отримати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів до початку своєї діяльності.

Видача, відмова у видачі, анулювання дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів здійснюються відповідно до Законів України „Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” та „Про адміністративні послуги” з урахуванням особливостей, визначених Законом України „Про управління відходами”.

Особливості взаємодії суб'єктів системи управління відходами

Суб'єкти системи управління відходами – утворювачі відходів (населення, організації, установи) та суб'єкти, що надають послуги в сфері управління відходами взаємодіють на підставі укладених договорів на перевезення, оброблення та захоронення відходів.

Організація оброблення відходів

Відповідно до статті 33 Закону України „Про управління відходами” виконавець послуги з управління побутовими відходами укладає договори з суб'єктами господарювання, які здійснюють відновлення та видалення побутових відходів. Якщо виконавцем послуги з управління побутовими відходами є адміністратор, він також укладає договори з суб'єктами господарювання, які здійснюють збирання та перевезення побутових відходів.

Утворювачі інших відходів самостійно приймають рішення щодо варіанту оброблення відходів, що утворюються на їхніх об'єктах.

Оброблення небезпечних відходів здійснюється суб'єктами господарської діяльності, які мають відповідну ліцензію.

Інформаційне забезпечення системи управління відходами

Інформаційний механізм системи управління має забезпечувати отримання суб'єктами управління (управлінські структури, підприємства, організацій, громадськість, інші зацікавлені сторони) оперативної достовірної інформації, необхідної для вирішення управлінських, науково-виробничих і інших питань, що виникають у процесі діяльності у сфері управління відходами (таб. 3.11).

Така інформація включає дані про:

утворення відходів та управління відходами у розрізі кожного виду відходів та окремих технологічних операцій;

стан довкілля та впливи на нього, спричинені відходами чи технологічними операціями з їх оброблення (у т.ч. захоронення), а також потенційні загрози;

методи вирішення завдань в сфері управління відходами;

вимоги чинного законодавства в сфері управління відходами;

управлінські рішення, що приймаються в сфері управління відходами та їх наслідки.

Інформаційний механізм включає:

системне спостереження за станом навколишнього природного середовища, а також об'єктами управління відходами;

забезпечення належного обліку та звітності у сфері управління відходами;

комплексне оброблення та аналіз даних спостережень та обліку;

забезпечення доступу до інформації відповідних зацікавлених сторін (органів влади, підприємств та населення тощо);

забезпечення надання інформації щодо методів вирішення завдань в сфері управління відходами тощо.

Таб. 3.11 – Наявні джерела інформації про поточний стан у сфері управління відходами

№	Інформаційні джерела	Примітка
1	Дані статистичного обліку відходів за формою №1-ТПВ	Для побутових (муніципальних) відходів
2	Дані статистичного обліку відходів за формою №1-відходи (річна)	Статистичну звітність подають юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, діяльність яких пов'язана з утворенням, управлінням відходами за переліком, визначеним органами державної статистики
3	Дані перевірок суб'єктів господарювання Державною екологічною інспекцією у Центрального округу	Відповідно до плану перевірок
4	Звернення громадськості та інших зацікавлених сторін	
5	Цільових запитів з окремих питань	
6	Результати додаткових досліджень (за потреби)	Результати досліджень, отримані в ході формування звітів про стратегічну екологічну оцінку (CEO) документів державного планування, а також звітів про оцінку впливу на довкілля (ОВД) планованої діяльності.

3.3.2. Програмні документи регіонального рівня в сфері управління відходами

Планування та реалізація у Полтавській області діяльності у сфері управління відходами проводиться за прийнятими (затвердженими) програмними документами регіонального та місцевого рівнів.

Регіональний план управління відходами має поєднуватися із іншими, прийнятими в області, стратегіями та програмами. Це необхідно, щоб врахувати уже заплановані дії та узгодити їх для створення цілісної картини, тоді діяльність буде більш злагоджена та підсилюватиме одна одну. Для цього було проаналізовано існуючі в області програмні документи, які стосуються управління відходами. Докладно, програмні документи проаналізовано у підпункті 2.1, розділу 2 РПУВ.

Стратегії у сфері управління відходами у Полтавській області наведені в таб. 3.12.

Таб. 3.12 – Перелік чинних обласних стратегій, програм, планів дій, що мають взаємозв'язок із сферою управління відходами

№ з/п	Назва програми	Термін дії програми (рік)	Короткий опис завдань та заходів, що стосуються відходів	Проходження документом SEO, так/ні	Виконання завдань та заходів, що стосуються відходів
Обласні					
1	Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2027 року	До 2027	У Стратегії визначена Стратегічна ціль 3. Ефективне управління просторовим розвитком, забезпечення балансу екосистем та охорона довкілля, зокрема операційна ціль 3.3. – Рациональне та екобезпечне господарювання, яка включає завдання: 3.3.4. Покращення управління відходами	Так	Виконується частково
2	Регіональна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на 2022 – 2027 роки („Довкілля - 2027”)	До 2027	Включає наступні заходи: будівництво, розширення та реконструкція комплексів, спеціалізованих полігонів та інших об'єктів для знешкодження та захоронення непридатних для використання пестицидів, шкідливих і токсичних промислових та інших відходів; придбання та впровадження установок, обладнання та машин для збору, транспортування, оброблення, знешкодження та складування відходів; забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, увідновлення, видалення відходів та небезпечних хімічних речовин, у тому числі непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин.	Так	Виконується частково

Регіональний план управління відходами у Полтавській області узгоджується із документами національного та регіонального рівнів. Аналіз відповідності цілей напрямів РПУВ стратегічним цілям державної екологічної політики України наведено в таб. 3.13.

Таб. 3.13 – Аналіз відповідності напрямків РПУВ стратегічним цілям державної екологічної політики України

Напрями РПУВ	Стратегічні цілі державної екологічної політики України				
	1. Формування у суспільстві екологічних цілей і засад сталого споживання та виробництва	2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-екологічного розвитку України	4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	5. Удосконалення та розвиток державної системи природо-охоронного управління
1. Управління потоками відходів	+	+	+	+	+
2. Управління муніципальними	+	+	+	+	+

відходами					
3. Управління небезпечними відходами	+	+	+	+	+
4. Управління промисловими відходами	+	+	+	+	+
5. Управління відходами будівництва та знесення	+	+	+	+	+
6. Управління відходами упаковки	+	+	+	+	+
7. Управління відходами електричного та електронного обладнання	+	+	+	+	+
8. Управління відпрацьованими батареями, батареями та акумуляторами	+	+	+	+	+
9. Управління медичними відходами	+	+	+	+	+
10. Управління знятими з експлуатації транспортними засобами	+	+	+	+	+
11. Управління осадами стічних вод від комунальних очисних споруд	+	+	+	+	+

* Для оцінки відповідності цілей виконувалась наступна методика:

«+/-» стратегічні цілі враховано/не враховано у напрямках РПУВ «х» стратегічні цілі нейтральні по відношенню до напрямків РПУВ

3.4. Фінансово-економічне забезпечення системи

Стале функціонування системи управління відходами потребує покриття витрат на вдосконалення системи управління відходами та підтримання її функціонування для кожного з потоків відходів.

Для забезпечення функціонування та розвитку системи управління відходами сфери відповідальності органу місцевого самоврядування передбачається фінансування за наступними напрямками:

- забезпечення громади об'єктами оброблення відходів;
- ліквідація сміттєзвалищ на території громади;
- забезпечення населення можливості роздільного збирання відходів;
- забезпечення можливості здійснення збирання вторинної сировини;
- забезпечення технічними засобами збирання та перевезення побутових відходів.

Загальна потреба у фінансуванні заходів РПУВ наведена у додатку 6, таб. 6.7. Структура фінансування діяльності зі створення об'єктів оброблення та захоронення побутових відходів наведена у додатку 6, таб. 6.8 та плановий розподіл обсягів фінансування за джерелами фінансування – у додатку 6, таб. 6.9.

Можливості фінансування за джерелами

У цілому в якості джерел фінансування діяльності в сфері управління відходами розглядаються:

кошти бюджетів територіальних громад, у тому числі кошти міського фонду охорони навколишнього природного середовища;

кошти обласного бюджету, у тому числі кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища;

кошти державного бюджету, у тому числі кошти державного фонду охорони навколишнього природного середовища, кошти державного фонду регіонального розвитку;

власні кошти суб'єктів господарювання;

інвестиційні кошти;

кредити;

надходження за надані послуги та реалізовану продукцію;

фінансування за принципом розширеної відповідальності виробника.

Фінансування кожного з видів діяльності за різними потоками відходів має свою специфіку.

Одним із джерел фінансування заходів з реалізації РПУВ є фонди ОНПС місцевих та обласного бюджетів.

Місцеві фонди ОНПС формуються за рахунок частини екологічного податку та частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством.

Екологічний податок є основним джерелом формування доходів міського фонду охорони навколишнього природного середовища. Кошти міського фонду охорони навколишнього природного середовища мають цільове екологічне призначення і спрямовуються виключно на фінансування природоохоронних заходів міста.

Відповідно статті 69-1 до Бюджетного кодексу України розподіл екологічного податку в частині складу доходів бюджетів затверджений в розмірі надходжень коштів: до державного бюджету – 45%, до обласного бюджету – 30% до бюджету міста – 25%.

Найбільшою питомою вагою надходжень до міського фонду охорони навколишнього природного середовища орієнтовно 70 % від загального обсягу екологічного податку складають надходження екологічного податку від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах.

Фінансове забезпечення діяльності у сфері управління побутовими (муніципальними) відходами включають покриття витрат на:

створення, вдосконалення та підтримання функціонування системи

управління відходами на рівні кластерів (інституційні і організаційні аспекти);

забезпечення надання послуг у сфері управління побутовими відходами;

покриття капітальних витрат;

покриття поточних витрат;

створення та експлуатація об'єктів інфраструктури оброблення побутових відходів;

припинення експлуатації/закриття та рекультивація сміттєзвалищ і полігонів відходів, що не є небезпечними, які не відповідають встановленим вимогам;

проведення інформаційно-просвітницької діяльності.

Значна кількість заходів виходить за рамки спроможності місцевих бюджетів, тому запропоновано підтримувати за рахунок спеціального фонду обласного бюджету ті проекти, які будуть реалізовуватись через механізм співробітництва територіальних громад, що дозволить акумулювати достатні обсяги коштів та прискорити реалізацію РПУВ.

Створення, вдосконалення та підтримання функціонування системи управління відходами на рівні кластерів (інституційні і організаційні аспекти). РПУВ передбачає створення системи управління відходами на рівні кластерів.

Така система охоплює територію певної кількості громад, а її створення і підтримання потребує узгодженості управлінських і технічних рішень. Організаційною основою діяльності в зазначеному форматі є визначені принципи та форми співробітництва територіальних громад відповідно до Закону України „Про співробітництво територіальних громад”. Додатково на Полтавську ОДА має бути покладено функцію координації та створення на рівні кожного з кластерів робочої групи або координаційної ради з питань управління відходами із залученням представників органів управління територіальних громад для забезпечення подальшої реалізації РПУВ та інтеграції завдання та заходів РПУВ у програми ТГ із управління відходами та/або програми з охорони навколишнього природного середовища.

Передбачається, що представники, які входять в координаційну раду будуть працювати на громадських засадах, або в межах загального фінансування їх основної діяльності (для представників виконавчих структур ОМС).

Для реалізації форм співробітництва відповідно до Закону України „Про співробітництво територіальних громад” в рамках кожного з кластерів необхідною є постійна інформаційна підтримка та проведення навчання.

Функціонування системи управління відходами на рівні кластерів потребує прийняття певних поточних управлінських рішень, у т.ч. таких, що потребують попереднього експертного опрацювання. Така діяльність здійснюється або в межах загального фінансування відповідних представників виконавчих структур ОМС або з залученням сторонніх експертів на комерційних засадах з фінансуванням з місцевих бюджетів громад, що входять в кластер за механізмами співробітництва територіальних громад, або в інший спосіб.

Забезпечення надання послуг у сфері управління побутовими відходами

Організація збирання побутових відходів здійснюється у відповідності до рішень, прийнятих на етапі розроблення локальних планів управління відходами (або програм управління відходами до моменту врегулювання правового статусу місцевих планів управління відходами, або схем санітарного очищення населених пунктів) для кластерів та потребує створення додаткових об'єктів інфраструктури (додаток 6, таб. 6.4). При цьому, в області відсутній досвід створення подібних об'єктів, що потребує попереднього уточнення, як технічних параметрів об'єктів так і концепції їх функціонування (організаційних, технологічних, фінансових аспектів). Це стосується створення пунктів роздільного збирання побутових відходів, центрів із збирання відходів для їх ремонту з метою повторного використання (насамперед відходів електричного та електронного обладнання) та пунктів збирання для повторного використання меблів, побутової техніки, одягу та інших товарів, які були у вжитку. Цим РПУВ пропонується об'єднати вищезазначені пункти та центри у один об'єкт для мінімізації витрат на його утримання.

Враховуючи необхідність у значних фінансових витратах на реалізацію РПУВ фінансування витрат на придбання парку спецавтотранспорту та контейнерів рекомендується здійснювати через механізми позик, оновлення – за рахунок доходів від поточної діяльності. Фінансування СПС передбачається за рахунок місцевих бюджетів (зокрема, через механізм співробітництва

територіальних громад) – 70% та з часткових залученням коштів обласного ФОНПС (30%). Фактична вартість будівництва СПС визначається на етапі розроблення ПКД. За первинною індикативною оцінкою вартість однієї СПС становить 55000 тис. грн (включаючи спецавтотранспорт необхідний для СПС).

Перелік об'єктів інфраструктури оброблення побутових відходів, створення яких передбачається РПУВ, та пропонована структура фінансування їх створення наведені в додатку 6 (таб. 6.4). Дані щодо орієнтовних витрат на створення об'єктів інфраструктури оброблення та захоронення наведені в додатку 6, таб. 6.4 „Заплановані до будівництва об'єкти інфраструктури управління побутовими відходами”.

Щодо створення об'єктів централізованого біологічного оброблення біовідходів на даному етапі важко визначити потребу у фінансуванні, оскільки рішення стосовно застосування конкретних технологій та визначення параметрів об'єктів буде прийматися на етапі реалізації РПУВ. Вартість об'єктів і фінансово-економічні показники їх функціонування можуть змінюватися в достатньо широкому діапазоні. На цьому етапі для первинної оцінки необхідних витрат прийнята орієнтовна вартість створення об'єкту з централізованого компостування біовідходів 25 000 тис. грн.

Можливості фінансування заходів по управлінню відходами визначені законодавчо (Закон України „Про управління відходами”)

Стаття 55. Фінансування заходів у сфері управління відходами

1. Фінансування заходів у сфері управління відходами здійснюється за рахунок коштів утворювачів та власників відходів. Для фінансування заходів у сфері управління відходами можуть залучатися кошти державного та місцевих бюджетів, фондів охорони навколишнього природного середовища, добровільні внески підприємств, установ, організацій, громадян України та їх об'єднань, а також інші джерела, не заборонені законом.

Стаття 56. Економічні інструменти для дотримання ієрархії управління відходами та фінансування заходів у сфері управління відходами

1. Для стимулювання дотримання ієрархії управління відходами, забезпечення повного відшкодування витрат утворювачів та власників відходів та забезпечення фінансування заходів у сфері управління відходами уповноваженими органами впроваджуються такі економічні інструменти:

1) встановлення ставок екологічного податку, що справляється за захоронення відходів на полігонах, залежно від виду відходів та класу полігону;

2) запровадження системи, за якої утворювачі та власники відходів сплачують лише за фактичну вагу відходів, непридатних для підготовки до повторного використання та відновлення, та створюються стимули для роздільного збирання відходів;

3) запровадження розширеної відповідальності виробника для певних видів відходів, розроблення заходів для підвищення її організаційної та економічної ефективності;

4) впровадження депозитних схем та інших заходів для заохочення ефективного збирання використаних продукції та матеріалів;

5) надання податкових пільг для стимулювання повторного використання та благодійного пожертвування продукції;

6) оподаткування продукції, відходи якої спричиняють значний негативний вплив на навколишнє природне середовище, з метою зменшення споживання такої продукції та стимулювання впровадження найкращих доступних технологій і методів управління для їх рециклінгу;

7) стимулювання використання продукції та матеріалів, отриманих у результаті підготовки відходів до повторного використання та рециклінгу;

8) надання податкових і кредитних пільг для фінансової підтримки проведення наукових досліджень та впровадження інноваційних технологій оброблення, зокрема рециклінгу, відходів.

2. Законом можуть встановлюватися також інші економічні інструменти для запобігання утворенню відходів, забезпечення їх рециклінгу та іншого відновлення, зокрема пільгове оподаткування екологічних видів продукції, пільгове кредитування і субсидіювання екологічних проектів, надання дотації на придбання природоохоронного обладнання, прискорені строки амортизації природоохоронного обладнання.

Фінансування діяльності пунктів роздільного збирання побутових відходів

Витрати на здійснення роздільного збирання побутових відходів у пунктах роздільного збирання побутових відходів можуть відшкодовуватися за рахунок таких джерел:

- тарифу на послугу з управління побутовими відходами;
- плати, що вноситься утворювачем відходів;
- коштів місцевого бюджету;
- коштів організацій розширеної відповідальності виробника;
- інших не заборонених законом джерел.

У разі покриття витрат на здійснення роздільного збирання побутових відходів з декількох джерел частка витрат, що покривається за рахунок одного джерела, має бути пропорційною до частки обсягу виду відходів, збирання якого покривається за рахунок такого джерела.

Забороняється відшкодування витрат на здійснення роздільного збирання одного виду побутових відходів з різних джерел.

Управління пунктами роздільного збирання побутових відходів, включаючи їх утримання та обслуговування, здійснюється з урахуванням обраного способу організації діяльності таких пунктів, зокрема способу покриття витрат на роздільне збирання певних видів відходів.

У разі якщо витрати на роздільне збирання побутових відходів хоча б одного виду покриваються за рахунок тарифу на послугу з управління побутовими відходами, управління пунктами роздільного збирання побутових відходів, включаючи їх утримання та обслуговування, здійснюється суб'єктом господарювання, що здійснює господарську діяльність із збирання та перевезення побутових відходів на території територіальної громади.

В інших випадках суб'єкт господарювання, що здійснює управління пунктами роздільного збирання побутових відходів, визначається виконавчим органом місцевої ради.

Створення центрів із збирання відходів для їх ремонту з метою повторного використання

Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року передбачено створення центрів із збирання відходів для їх ремонту з метою повторного використання (насамперед відходів електричного та електронного обладнання). З метою уніфікації рішень та більш підвищення ефективності використання фінансових ресурсів фінансування розроблення концепції функціонування центрів із збирання відходів для їх ремонту з метою повторного використання передбачається з місцевого бюджету.

Створення інших об'єктів інфраструктури збирання відходів (наприклад об'єктів оброблення великогабаритних відходів) здійснюється за рахунок бюджетів громад. За загальними принципами громади можуть залучати додаткові джерела співфінансування.

Фінансування розширення та оновлення матеріально-технічної бази (парк спецавтотранспорту, придбання контейнерів) здійснюється за рахунок надавачів послуг у сфері управління побутовими відходами і покриваються за рахунок включення в тарифи на послуги відповідної амортизаційної складової. Надавачі послуг для фінансування зазначених витрат можуть використовувати такі інструменти фінансування, як лізинг, займи тощо. Якщо надавачем послуг є комунальні підприємства, у фінансуванні зазначених витрат можуть бути задіяні бюджетні кошти у т.ч. за механізмами співробітництва територіальних громад.

У РПУВ передбачається покриття витрат на оновлення матеріально-технічної бази (парк спецавтотранспорту, придбання контейнерів та ін.) за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Створення та експлуатація інфраструктурних об'єктів оброблення та захоронення побутових відходів

У РПУВ передбачається покриття витрат на створення та експлуатація інфраструктурних об'єктів оброблення та захоронення побутових відходів за рахунок державного, обласного місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Управління небезпечними відходами

Фінансування системи управління небезпечними відходами у складі побутових відходів здійснюється на загальних принципах управління побутовими відходами.

Фінансування управління небезпечними відходами суб'єктів господарювання здійснюється відповідними суб'єктами господарювання за власний рахунок.

Управління відходами, що містять СОЗ (непридатними до застосування ХЗЗР)

Фінансування управління відходами непридатних до застосування ХЗЗР здійснюється відповідними суб'єктами господарювання за власний рахунок.

Управління промисловими відходами

Фінансування управління промисловими відходами здійснюється відповідними суб'єктами господарювання за власний рахунок.

Управління відходами будівництва та знесення (ВБЗ)

Фінансування управління відходами будівництва та знесення здійснюється відповідними власниками відходів за власний рахунок.

Фінансування необхідних заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Управління відходами сільського господарства

Поточні витрати на управління відходами сільського господарства фінансується відповідними власниками відходів за власний рахунок, а також за рахунок фінансових надходжень від реалізації продуктів оброблення окремих відходів. Крім того, фінансування необхідних заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого та інших бюджетів-джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Створення об'єктів оброблення відходів тваринного походження фінансується власниками відповідних об'єктів. Крім того, фінансування необхідних заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Управління відходами упаковки

Управління відходами упаковки фінансується відповідними власниками відходів за власний рахунок, а також за рахунок фінансових надходжень від реалізації продуктів відновлення відходів упаковки.

Після введення в дію законодавства щодо розширеної відповідальності виробника з'явиться додаткове джерело фінансування.

Управління відходами електричного та електронного обладнання

Управління відходами електричного та електронного обладнання фінансується відповідними власниками відходів за власний рахунок, а також за рахунок фінансових надходжень від реалізації продуктів відновлення відходів.

Після введення в дію законодавства щодо розширеної відповідальності виробника може з'явитися додаткове джерело фінансування.

Управління відпрацьованими батарейками, батареями та акумуляторами

Управління відпрацьованими батарейками, батареями та акумуляторами фінансується відповідними власниками відходів за власний рахунок, а також за рахунок фінансових надходжень від реалізації продуктів відновлення відходів.

Після введення в дію законодавства щодо розширеної відповідальності виробника може з'явитися додаткове джерело фінансування.

Управління медичними відходами

Поточні витрати на управління медичними відходами фінансується відповідними власниками відходів за власний рахунок, а також за рахунок фінансових надходжень від реалізації продуктів оброблення окремих відходів (ресурсоцінних).

Капітальні витрати на створення об'єктів оброблення медичних відходів можуть фінансуватися місцевими бюджетами (у разі створення локальних об'єктів в окремих медичних закладах). Крім того, фінансування необхідних

заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Створення об'єктів централізованого оброблення медичних біовідходів може здійснюватися за рахунок бюджетів громад з залученням співфінансування з обласного бюджету. Крім того, фінансування необхідних заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Управління знятими з експлуатації транспортними засобами

Фінансування діяльності з управління знятими з експлуатації транспортними засобами здійснюється підприємствами які здійснюють таку діяльність. Крім того, фінансування необхідних заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Управління осадами стічних вод від комунальних очисних споруд

Управління осадами стічних вод від комунальних очисних споруд фінансується відповідними власниками відходів за власний рахунок. Крім того, фінансування необхідних заходів може відбуватися за рахунок державного, обласного, місцевого бюджетів та інших джерел, що не заборонені чинним законодавством.

Загальна потреба у фінансуванні заходів РПУВ приведена у додатку 6, таб. 6.7. З урахуванням визначених потреб у фінансуванні заходів РПУВ, фінансових можливостей місцевих бюджетів та специфіки заходів РПУВ рекомендується визначено структуру фінансування заходів за розділами РПУВ, яка приведена у додатку 6, таб. 6.9. Дані щодо планового розподілу обсягів фінансування РПУВ за джерелами фінансування приведено у додатку 6, таб. 6.10. Ці дані узгоджено із визначеною фінансовою спроможністю місцевих бюджетів (орієнтовно за даними місцевих фондів ОНПС 2021 року, довоєнний період).

Планові кількісні показники реалізації РПУВ приведено у додатку 6, таб. 6.8.

3.5. Регіональний план дій

Регіональний план управління відходами у Полтавській області визначає головні напрями розвитку сфери управління відходами в області на найближчі 10 років з урахуванням європейських підходів, що базуються на положеннях Директив ЄС.

Регіональний план управління відходами спрямований на поліпшення стану благоустрою населених пунктів, охорони навколишнього природного середовища, санітарного та епідеміологічного благополуччя населення, створення умов для залучення коштів бюджетів усіх рівнів, інвестиційних та кредитних ресурсів, міжнародної технічної допомоги.

З метою забезпечення переходу до сучасного управління відходами для їх ефективного використання як ресурсів та сталого розвитку шляхом запобігання їх утворенню відповідно до державної політики у сфері управління відходами; здійснення заходів у сфері управління відходами без загрози здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу шляхом зменшення негативних

наслідків від утворення відходів та їх управління; забезпечення і підвищення ефективності такого використання, що є вкрай важливим для переходу до циркулярної економіки та забезпечення довгострокової конкурентоздатності розроблено план заходів Регіонального плану управління відходами у Полтавській області.

Основними завданнями Регіонального плану управління відходами є конкретні суспільні, інституційні, організаційно-технічні, регуляторні, освітньо-виховні, технологічні та технічні, екологічні заходи, які сформовані на основі заходів, передбачених Національною стратегією управління відходами до 2030 року, Національним планом управління відходами до 2033 року, та спрямовані на реалізацію державної та регіональної політики у сфері управління відходами.

По кожному завданні є розписані заходи, відповідальні виконавці, строки здійснення заходів, джерела та обсяги фінансового забезпечення, засобів контролю за станом здійснення заходів та проведення моніторингу результатів їх впровадження у сфері управління відходами на території Полтавської області.

Регіональний план управління відходами охоплює всі види діяльності у сфері управління відходами на території Полтавської області.

При формуванні переліку завдань та заходів РПУВ враховувалися терміни та обсяги їх виконання, визначені документацією дозвільного характеру, зокрема екологічними умовами висновків з оцінки впливу на довкілля, плани заходів з управління відходами, наданими промисловими підприємствами, пропозиції громадських організацій, висновків та рекомендацій членів робочої групи для підготовки пропозицій до проєкту Регіонального плану управління відходами у Полтавській області, узгодження позицій до них.

Коригування заходів, термінів їх виконання здійснюється на підставі безумовного виконання документів дозвільного характеру у сфері охорони навколишнього природного середовища та управління відходами та за наявності обґрунтованих пояснень щодо змін.

У випадку недостатності або відсутності фінансування з державного та обласного бюджетів можливий перегляд термінів виконання окремих заходів РПУВ.

Реалізація завдань і заходів РПУВ сприятиме ефективній інтеграції положень директив Європейського Союзу для переходу до мінімізації забруднення та закладе основи посиленого переходу до Європейського зеленого курсу, зокрема з розбудови та удосконалення інфраструктури управління відходами та покращенню екологічної ситуації в області.

Регіональний план управління відходами – це один із пріоритетів вирішення питань управління відходами на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Завдання і заходи Регіонального плану управління відходами у Полтавській області узгоджуються із наступними документами національного та регіонального рівнів:

Законом України „Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року”;

Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року;

Національним планом управління відходами до 2033 року;

Стратегією розвитку Полтавської області на період до 2027 року;

Регіональною програмою охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на 2022-2027 роки („Довкілля-2027”);

щорічними Регіональними доповідями про стан навколишнього природного середовища Полтавської області;

Екологічним паспортом Полтавської області.

Завдання та заходи щодо створення та розвитку системи управління відходами у Полтавській області наведені у таб. 3.14. Дана таблиця також відображає структуру плану заходів РПУВ, планові кількісні показники виконання РПУВ наведені у додатку 6, таб. 6.8.

Джерела фінансування заходів РПУВ детально описані в підрозділі 3.4. „Фінансово-економічне забезпечення системи”.

Таб. 3.14 – Завдання та заходи РПУВ

№	Назва заходу	Строк виконання, рік	Обсяг фінансування, тис. грн	Джерело фінансування	Відповідальні за виконання	Індикатор виконання
1.	Розділ 1. Створення та розвиток інституційної структури регіональної системи управління відходами					
1.1	Завдання 1. Забезпечення реалізації РПУВ					
1.1.1.	Захід 1. Створення центру запровадження більш чистих виробництв (технологій)	2026-2033	Визначається на етапі реалізації РПУВ	Інші джерела фінансування	ОДА, зацікавлені сторони	Створено центр запровадження більш чистих виробництв (технологій)
1.1.2	Захід 2. Створення в ОДА Робочої групи з реалізації РПУВ, закріплення відповідальності за реалізацію РПУВ	2026	Не потребує додаткового фінансування	-	ОДА	Створено та забезпечено функціонування Робочої групи з реалізації РПУВ, закріплено відповідальність за реалізацію РПУВ
1.1.3	Захід 3. Розроблення місцевих планів управління відходами громад	У річний строк з дня набрання чинності регіональними планами управління відходами у відповідній області	У межах фінансування, передбаченого для місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, коштів фонду охорони навколишнього природного середовища, коштів міжнародної технічної допомоги, інші не заборонені законом	-	ОДА, ОМС	Розроблено місцеві плани управління відходами